

Pevska šola

za

ljudske, meščanske, srednje in glasbene šole.

Spisal

dr. Pavel Kozina,
profesor na I. drž. gimnaziji v Ljubljani.

Pokrajnska uprava, oddelek za prosveto in vere, je knjigo odobrila
z odlokom št. 3349 dne 10. septembra 1923.

Cena Din

Založba „Jug“ v Ljubljani.
Tiskala Zvezna tiskarna v Ljubljani.

N 2100

Pevska šola

za

ljudske, meščanske, srednje in glasbene šole.

Spisal

dr. Pavel Kozina,

profesor na I. drž. gimnaziji v Ljubljani.

Pokrajinska uprava, oddelek za prosveto in vere, je knjigo odobrila
z odlokom šte. 3349 dne 10. septembra 1923.

Cena Din

Založba „Jug“ v Ljubljani. / 1923
Tiskala Zvezna tiskarna v Ljubljani.

Ms. D 3060/1952

II. del.

Večglasno petje.

Vsebina:

	Stran
Seznamek pesmi II. dela	VII.
„ dvoglasnih pesmi	IX.
„ troglasnih pesmi	IX.
„ četverglasnih pesmi	X.
„ pesmi v molu	X.
A) Večglasno petje	1
I. Dvoglasno petje	2
Kanon	2
Razni postopi pri dvoglasnem petju	4
Osnovne melodije v dvoglasnem petju	4
1. Stranski postopi	5
2. Nasprotni postopi	6
3. Vzoredni postopi	7
1. Dvoglasne pesmi v tercah in sekstah	9
Obrnjeni intervali	11
Intervalska razvidnica	13
Dihanje	16
Intervali	25
Konsonance in disonance	28
2. Dvoglasne pesmi v raznih intervalih	34
Sorodnost tonovnih načinov	41
II. Troglasno petje	49
Osnovni akordi	49
Osnovne melodije pri troglasnem petju	50
1. Troglasne pesmi s spremljanjem tonike in dominante	51
Vrste glasov	51
Basovski ključ	51
Kadenca	52
2. Troglasne pesmi s spremljevanjem tonike, dominante in subdominante	58
Kadenca	58

	Stran
3. Troglasne pesmi s spremljevanjem tonike, dominante, subdominante ter njih terc in kvint	66
4. Troglasne pesmi v sorodnih tonovnih načinih	67
III. Četveroglasno petje	75
Vrste glasov	75
Kadence	75
1. Četveroglasne pesmi z uporabo trizvokov na toniki, dominantni in subdominantni	76
2. Četveroglasne pesmi s souporabo siceršnjih harmonij	80
B) Pesmi v molu	90
Razlika med durom in molom	90
a) Durska skala	90
b) Molska skala	91
Sorodnost dura in mola	92
Različni tonovni načini	92
Razvidnica osnovnih melodij v molu	93
I. Dvoglasne pesmi	94
II. Troglasne pesmi	96
III. Četveroglasne pesmi	100
Vrste molskih skal	100
a) Harmonična skala	100
b) Melodična skala	100
Najobičajnejši strokovni izrazi	105
Okrajšave	107
Različna znamenja	108
Tolmač manj znanih srbo-hrvatskih besed	109
Tiskovne pomote	110

Seznamek pesmi drugega dela.

(Po abecednem redu začetkov.)

	Stran
Ah, što ću?	95
Barčica po morju plava	18
Bežimo, tecimol	20
Bože pravde	48
Bože pravde	103
Črna goro	102
Čija je ona djevojka?	95
Čija je ona djevojka?	98
Da bi bila lepa ura	82
Ena ptička priletela	60
Fantje se zbirajo	87
Gor' čez izaro	85
Izabrah stručak do zemlje	97
Jager pa jaga	36
Jarko sunce	33
Jaz sem hodil po planinah	63
Jest pa 'no šišico 'mam	77
Jest žalosten biti ne morem	80
Kaj pa ti, pobič	58
Kaj ti je, deklica?	54
Kje so moje rožice?	44
Kje so moje rožice?	46
Kje so moje rožice?	71
Ko ptičica sem pevala	35
Ko ti kupi?	34
Lepa si, pomlad zelena	34
Lepo mi poje črni kos	20
Majhna sem bila	14
Mati zakliče	45
Millé ide strančicom	94
More, koj' ti kupi šaren fuštan?	100

	Stran
Na planincah solnčece sije	17
Na v'sokem Obirju	83
N'coj je en lep večer	35
Nevena, sestro moja	31
Oglar je zavber fant	56
Oj oraču	32
Oj, ta mlinar	87
Oj ta soldaški boben	24
Otrok živim v veselju	19
Po cesti gre	53
Po jezeru	41
Po jezeru	67
Po jezeru	84
Popotnik pridem čez goro	30
Popuhnul je	29
Preljubo veselje	43
Preljubo veselje	72
Pridi, Gorenj'c	38
Ptiček prav majhen je	37
Rasti, rožmarin	55
Regiment po cesti gre	22
Roža na vrtu zelenem cvete	66
Rožic ne bom trgala	38
Sem slovenska deklica	75
Sindžiriči zveče ta vala !	101
Slišala sem ptičko pet'	39
Slišala sem ptičko pet'	69
Solnce čez hribček gre	9
So ptički vkup zbrani	61
Sunce zadje za Neven	29
Škrjanček poje	37
Tam na tem hribu	81
Tam za turškim gričem	64
Tavna noči	97
Ti si, mati	96
Ura dvanajst je odbila	78
Venček na glavi	23
Visoka je gora	61
Vodica med gorami	86
Vse je veselo, kar živi	65
Vse je veselo, kar živi	79
Vrbniče nad morem	31

Seznamek dvoglasnih pesmi.

	Stran
Barčica po morju plava	18
Bežimo, tecimo!	20
Bože pravde	48
Jager pa jaga	36
Jarko sonce	33
Kje so moje rožice?	44
Kje so moje rožice?	46
Ko ptičica sem pevala	35
Ko ti kupi	34
Lepa si, pomlad zelena	34
Lepo mi poje črni kos	20
Majhna sem bila	14
Mati zakliče	45
Na planinah solnčece sije	17
N'coj je en lep večer	35
Nevena, sestro moja	31
Oj oraču	32
Oj ta soldaški boben	24
Otrok živim v veselju	19
Po jezeru	41
Popotnik pridem čez goro	30
Popuhnul je	29
Preljubo veselje	43
Pridi, Gorenj'c	38
Ptiček prav majhen je	37
Regiment po cesti gre	22
Rožic ne bom trgala	38
Slišala sem ptičko pet'	39
Solnce čez hribček gre	9
Sunce zadje za Neven	29
Škrjanček poje	37
Venček na glavi	23
Vrbniče nad morem	31

Seznamek troglasnih pesmi.

Ena ptička priletela	60
Jaz sem hodil po planinah	63

	Stran
Kaj pa ti, pobič	58
Kaj ti je, deklica?	54
Kje so moje rožice?	71
Oglar je zavber fant	56
Po cesti gre	53
Po jezeru	67
Preljubo veselje	72
Rasti, rožmarin	55
Roža na vrtu zelenem cvete	66
Sem slovenska deklica	74
Slišala sem ptičko pet'	69
So ptički vkup zbrani	61
Tam za turškim gričem	64
Visoka je gora	61
Vse je veselo, kar živi	65

Seznamek četveroglasnih pesmi.

Da bi bila lepa ura	82
Fantje se zbirajo	87
Gor' čez izaro	85
Jest pa 'no šišico 'mam	77
Jest žalosten biti ne morem	80
Na v'sokem Obirju	83
Oj, ta mlinar	87
Po jezeru	84
Tam na tem hribu	81
Ura dvanajst je odbila	78
Vodica med gorami	86
Vse j' veselo, kar živi	79

Seznamek pesmi v molu.

a) Dvoglasne:

Ah, što ću?	95
Čija je ona djevojka?	95
Milić ide strančicom	94

b) Troglasne:

	Stran
Čija je ona djevojka?	98
Izabrah stručak do zemlje	97
Tavna noći	97
Ti si mati	96

c) Četveroglasne:

Crna goro	102
More koj' ti kupi šaren fuštan	100
Sindžirići zveče ta vala	101
Državna himna	103

A) Večglasno petje.

Večina narodov poje svoje pesmi le enoglasno; tako slišimo peti Čehi, Poljake, Nemce in tudi Francoze.

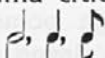
Naš jugoslovanski narod pa je od narave obdarovan s tako dobrim posluhom, da ne poje svojih narodnih pesmi samo dvoglasno (kakor pojo na pr. Italijani), temveč celo troglasno. V tem oziru zavzema med narodi gotovo da prvo mesto.

Kje in v kakšni šoli se narod uči tega polnoglasnega petja? — Dekleta in fantje na vasi pojo večglasno, četudi se niso učili takega petja v nobeni šoli; otroci so poslušali starejše in danes jih poslušajo mlajši in si izkušajo njih blagoglasno petje vtisniti v uho.

Večglasno petje je Jugoslovanom prirojeno, vendar pa si posluh lahko izdatno izboljšamo s primernim vežbanjem.

I. Dvoglasno petje.

Za dvoglasno petje je lahko vsak glas napisan v vijolinskem ključu na posebni črti; zaradi boljše razvidnosti pa stoje navadno note obeh glasov na isti črti.

Note višjega glasu se ločijo od onih nižjega po tem, da imajo črtico na desni strani potegnjeno navzgor: i. t. d., note drugega glasu pa na levi strani navzdol: i. t. d. Nota, ki ima črtico potegnjeno navzdol in navzgor, velja za oba glasova: i. t. d.

Če pojeta dvoglasno **dečka** ali **ženski**, imenujemo višji glas *sopran*, nižji pa *alt*. Višji glas *moških* imenujemo *tenor*, nižji pa *bas*.

Torej ločimo štiri pevske glasove: sopran, alt, tenor, bas.

Note, ki jih poje moški po ključu, se glasijo za oktavo nižje nego sicer.

Kanon.

Najpreprostejša dvoglasna pesem je ona, pri kateri pojeta oba glasova sicer iste note, pa ne začneta s pevanjem hkrati, temveč vstopi drugi šele po preteku nekega presledka. Tako pesem imenujemo dvoglasni *kanon*.

Ker začneta oba glasova z istim tonom, ne govorimo o višjem in nižjem glasu (sopranu-tenorju, altu-basu), temveč le o prvem in drugem glasu.

Pesem, ki se da peti kot dvoglasni kanon, je na pr. nam že znana durska skala: „Nikar, nikar se me ne boj“. Pri tej vstopi drugi glas šele v hipu, ko prvi zapoje drugič „nikar“. Ko vstopa drugi glas s C, poje prvi glas E, torej terco višje od

prvega, in odslej pojeta oba glasova v tercah vso skalo od začetka do konca, navzgor in navzdol; izvzeta sta samo prva in zadnja dva zloga, ker ju pevca ne pojeta skupno, ampak vsak zase.

Ni-kar, ni-kar se me ne boj, ne-dolž-ni, než-ni an-gel moj!

Ni-kar, ni-kar se me ne boj, ne-dolž-ni, než-ni an-gel moj!

Ako zapojemo isti kanon v F-duru in torej začne prvi glas z F, drugi pa vstopi pozneje ter za oktavo višje, sta glasova v skali navzgor vsaksebi za seksto, navzdol pa za nono.

Ni-kar, ni-kar se me ne boj, ne-dolž-ni, než-ni an-gel moj!

Ni-kar, ni-kar se me ne boj, ne-dolž-ni, než-ni an-gel moj!

Ker pojeta pri kanonu oba glasova isto melodijo, je ne pišemo za vsak glas posebe, temveč samo enkrat; vstop drugega glasu zaznamujemo z „S“.

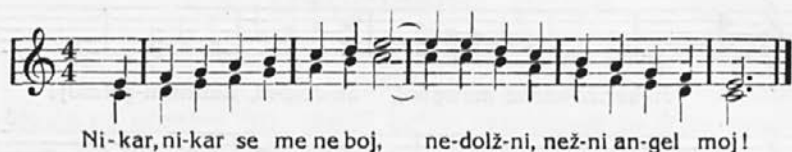
Skala se torej kot dvoglasni kanon zapiše takole:

S

Ni-kar, ni-kar se me ne boj, ne-dolž-ni, než-ni an-gel moj!

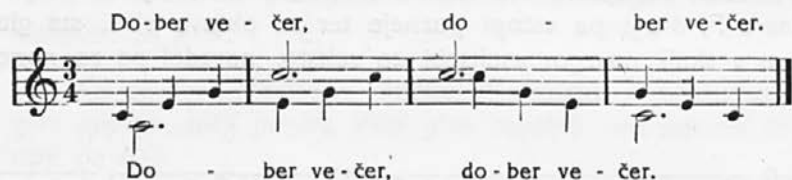
Razni postopi pri dvoglasnem petju.

Pri dvoglasnem petju se gibljeta lahko oba glasova v isto smer: pravimo, da postopata *vzporedno* ali *paralelno*:

Ni-kar, ni-kar se me ne boj, ne-dolž-ni, než-ni an-gel moj!

O *stranskem* postopu govorimo, ako en glas miruje na istem tonu, drugi pa se giblje proti njemu ali proč od njega:

Do-ber ve - čer, do - ber ve - čer.
Do - ber ve - čer, do - ber ve - čer.

Ako se oba glasova gibljeta drug proti drugemu ali pa drug od drugega, postopata *nasprotno*:

Do-mo-vi - na, mi-li kraj.

Osnovne melodije v dvoglasnem petju.

Osnovne melodije, ki smo jih spoznali v I. delu, si je treba z vsakdanjim vežbanjem tako zajeti v sluh, da jih lahko zapojemo tudi dvoglasno v raznih postopih.

Tudi dvoglasne osnovne melodije je treba vežbati vsak dan, da se uho privadi istočasnega zvenenja različnih intervalov.

I. Stranski postopi:

a) skala :

Ni - kar se ne boj, ne - dolž - ni, než - ni an - gel moj!

Ni - kar, ni - kar se me ne boj, an - gel moj!

b) trizvok :

Do - ber ve - čer, do - ber ve - čer.

Do - ber ve - čer, do - ber ve - čer.

c) kvartsekstakord :

Kje dom je moj, kje dom je moj.

Kje dom je moj, kje dom je moj.

d) molski trizvok :

Zdra - vo, de - kle, zdra - vo, de - kle.

Zdra - vo, de - kle, zdra - vo, de - kle.

II. Nasprotni postopi:

a) skala:

Ni - kar, ni-kar se - me ne boj, ne - dolž-ni, než-ni an-gel moj!

b) trizvok:

Do - ber ve - čer, do - ber ve - čer.

c) kvartsektakord:

Kje dom je moj, kje dom je moj.

d) molski trizvok:

Zdra - vo, de - kle, zdra - vo, de - kle.

III. Vzporedni postopi:

a) skala v tercah :

Ni - kar, ni-kar se me ne boj, ne - dolž-ni, než-ni an-gel moj!

Navadno se pišeta oba glasova na eni črti:

Ni - kar, ni-kar se me ne boj, ne - dolž-ni, než-ni an-gel moj!

b) skala v sekstah :

Ni - kar, ni-kar se me ne boj, ne - dolž-ni, než-ni an-gel moj!

Ni - kar, ni-kar se me ne boj, ne - dolž-ni, než-ni an-gel moj!

c) ostale osnovne melodije:

1.
 Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu -

 ra! Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra!

2.
 Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra!

 Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra!

3.
 Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra!

 Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra! Sla - va, hu - ra!

1. Dvoglasne pesmi v tercah in sekstah.

Pri dvoglasnih pesmih vadi i prvi i drugi glas na isti način, kakor smo vadili enoglasne pesmi, in sicer :

1. čitaj note, ne da bi vpošteval njih trajnost;
2. čitaj note in vpoštevaj njih trajnost;
3. poj note vse enako hitro;
4. poj note po njih trajnosti;
5. poj pod notami zapisane zloge!

Najpreprostejše dvoglasno petje med narodom se glasi v vzporednih tercah ali sekstah. Kdor hoče biti dober pevec, mora biti izurjen v gladkem čitanju not, a mora prav tako biti usposobljen, k znanemu napevu zapeti drugi glas v tercah ali sekstah. Kdor tega ne zmore, nima pravice, šteti se med dobre pevce, kajti zgolj melodijo peti se nauči tudi ptič.

Solnce čez hribček gre. (I.)

Pesem: „Solnce čez hribček gre...“ smo že spoznali v prvem delu, kjer je bila zapisana v C-duru:

mf *Mirno*

Soln-ce čez hrib-ček gre, lu-na pa za go-re;

rit.

rit.

zvez-di-ce pre-svet-le se po-to-pe.

Isto pesem lahko zapišemo v kateremkoli durskem načinu: lahko jo v različne durske načine *transponiramo*. Transponiramo večinoma zato, ker imajo pevci različno visoke glasove in ne more vsakdo peti isto pesem v istem tonovnem načinu.

V B-dur transponirana se ta pesem glasi :

mf *Mirno*

Soln - ce čez hrib - ček gre, lu - na pa za go - re;

zvez - di - ce pre - svet - le se po - to - pe.

Ako naj se poje ta pesem dvoglasno, poje en glas (n. pr. sopran) melodijo, en glas (n. pr. alt) pa melodijo spremlja. Tak način pevanja se pri nas običajno označuje takole: sopran poje „prvi (vodilni) glas“, t. j. melodijo, alt pa poje „drugi (spremljajoči) glas“, t. j. spremlja melodijo. V naši pesmi poje alt od začetka do konca terco pod melodijo. Dvoglasno se tedaj ta pesem glasi :

mf *Mirno*

1. Soln - ce čez hrib - ček gre, lu - na pa za go - re;
2. Soln - ce čez hrib - ček gre, ro - ži - ce se bu - de;
3. Soln - ce čez hrib - ček gre, pes - mi v ne - bo do - ne;

zvez - di - ce pre - svet - le se po - to - pe.
v ro - si se njih gla - ve kras - no ble - šče.
ra - ja - ti tu - di sme mo - je sr - ce.

„Prvi glas“, t. j. melodijo, poje tudi lahko alt, dočim poje sopran „drugi glas“ na ta način, da poje od začetka do konca v sekstah nad melodijo:

Mirno
mf

Soln-ce čez hrib-ček gre, lu-na pa za go-re;
rit.

zvez-di-ce pre-svet-le se po-to-pe.
rit.

Pesem „Solnce čez hribček gre“ pojemo tedaj lahko dvo-glasno v terciah ali pa v sekstah. V prvem primeru poje sopran melodijo, alt pa jo spremlja v terciah; v drugem primeru poje melodijo alt, sopran pa jo v sekstah spremlja.

Obrnjeni intervali.

„Drugi glas“ poje pri „Solnce čez hribček gre“ v obeh primerih iste note, le da se glasé v drugem primeru eno oktavo višje nego v prvem, kjer se začenja z

B-D, dočim se začenja v drugem z

D-B.

D-B imenujemo *obrnjeni interval B-D*.

V sekstah peta pesem „Solnce čez hribček gre“ sestoji torej zgolj iz obrnjenih intervalov iste pesmi, pevane v terciah.

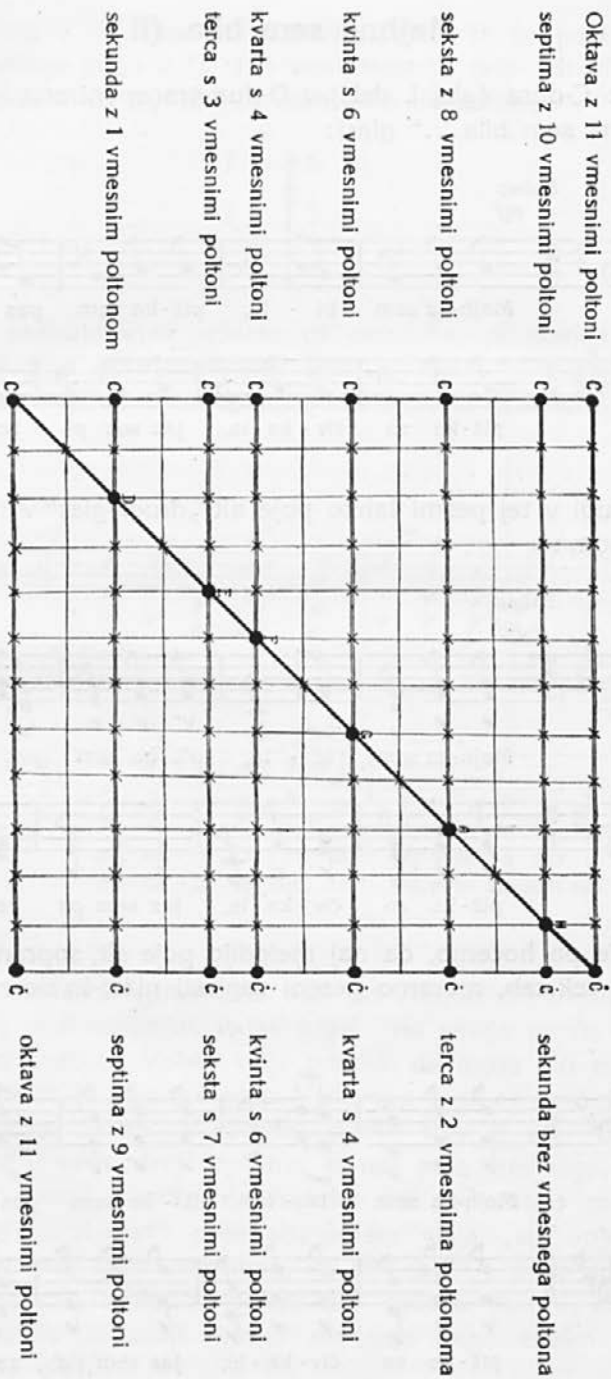
Kakor terca in seksta, ima tudi vsak drug interval svoj obrnjeni nasprotek. Seštej katerokoli dvojico obrnjenih intervalov, vsekdar

dobiš vsoto 9. Če tedaj zapišemo intervale s števili 1—8 in tem številom prištejemo, kolikor jim manjka do 9, dobimo obrnjene intervale od unisona do oktave :

Interval	je	obrnjen
oktava	8 — 1	prima
oktava	8 — 1	prima
septima	7 — 2	sekunda
septima	2 — 7	sekunda
seksta	6 — 3	terca
seksta	6 — 3	terca
kvinta	5 — 4	kvarta
kvinta	4 — 5	kvarta
kvarta	4 — 5	kvinta
kvarta	5 — 4	kvinta
terca	3 — 6	seksta
terca	6 — 3	seksta
sekunda	2 — 7	septima
sekunda	7 — 2	septima
prima	8 — 1	oktava
prima	8 — 1	oktava
obrnjen	je	Interval

Da postanejo iz velikih intervalov (sekunda, terca, seksta, septima), če jih obrnemo, mali, in da čisti intervali obrnjeni ostanejo čisti, nam jasno kaže že iz I. dela znana razvidnica na strani 13.

Intervalna razvidnica.

Razlaga slike: Pike v poševni črti predstavljajo zaporedne tone C-durske skale, zvezdice pa 5 vmesnih poltonov. Pike v navpični črti na levi strani so osnovni C, na desni pa c. Vodoravne daljice na levi strani poševne črte so intervali navzgor, na desni pa intervali navzdol.

Majhna sem bila. (II.)

Iz C-dura (glej I. del!) v D-dur transponirana, se pesem „Majhna sem bila...“ glasi:

Lahno
mf

Majh-na sem bi - la, piš-ke sem pas - la,
piš-ke so čiv - ka - le, jaz sem pa ras - la.

Tudi v tej pesmi lahko poje alt „drugi glas“ v tercah pod sopranom :

Lahno
mf

Majh-na sem bi - la, piš-ke sem pas - la,
piš-ke so čiv - ka - le, jaz sem pa ras - la.

Če pa hočemo, da naj melodijo poje alt, sopran pa „drugi glas“ v sekstah, moramo pesem zapisati niže, in sicer v B-duru:

Majh-na sem bi - la, piš - ke sem pas - la,
piš - ke so čiv - ka - le, jaz sem pa ras - la.

Pevana v $\frac{6}{8}$ (šest-osminkem) taktu, se ta pesem čuje dosti prijetneje nego v $\frac{3}{8}$ (tri-osminkem); zato združimo po dva $\frac{3}{8}$ takta v en $\frac{6}{8}$ takt in taktiramo dvodelno:

tako, da vsebuje vsak udarec tri osminke, poudarjen pa je samo prvi zlog prve osminke. Šest-osminksi takt ima v sebi nekaj zibajočega in se torej strogo loči od tri-osminksega.

Lahno
mf

1. Majh-na sem bi - la, piš-ke sem pas - la,
2. Oč-ka so d'jal, dab'jo kok-ljo pro-dal, pa še

piš-ke so čiv-ka - le, jaz sem pa ras - la.
piš - če - ta z njo, da bo prav se-dem sto.

Pri dvoglasnih (prav tako tudi pri večglasnih) pesmih niso vsi glasovi enakoveljavni, to se pravi: ne smejo se vsi glasovi peti enako močno. Vobče velja pravilo, da mora biti močnejši od drugih glas, ki poje melodijo. V zapisku tega ne naznačujemo, ker je to stvar okusa. V začetku pesmi števil. II. zapisano znamenje „*mf*“ velja torej sopranu, ki naj poje melodijo, alt pa mora peti manj krepko, da vsekdar sliši sopranovo melodijo. Če pa naj „prvi glas“ poje alt, potem velja „*mf*“ njemu, a sopran naj poje tako umerjeno, da se izraziteje nego spremljajoči sopran sliši melodijo pojoči alt. Dobro pomni, da zveni visoki glas že po svoji narodi močnejše nego enako močno pevani nižji glas.

Dihanje.

Kar je orglam meh, to so pevcu pljuča. Kakor morajo imeti dobre orgle močan meh, tako mora dober pevec imeti krepka pljuča. Pljučni krili sta mehova, ki imata oba eno in isto izpuhalo: sapnik.

Pljučna mehova zavzemata ves prostor v prsnem košu in segata zgoraj do ramen, zdolaj pa do spodnjih reber. Njuna notrina more v sebi držati dosti več sape nego je potrebujemo za govorjenje. Zrak, ki nam služi za govorjenje, črpamo le iz zgornjega dela pljuč, medtem ko deluje njih spodnji del pri govorjenju le malo. Za pevanje pa rabimo veliko več sape. Pri pravilnem pevanju se redoma polnijo in praznijo vsa pljuča in postajajo s tem močna in zdrava. Zadostno redovito polnitev pljuč doseže pevec le sčasoma in s tem, da poizkuša izpeti ob eni sapi obsežnejši in obsežnejši del pesmi. Pri tem naj pomni, da se nikoli ne sme ni najmanj napenjati, tudi če mu je peti zelo močno (fff).

Kadar mu časa za dihanje preostaja, naj pevec diha skozi nos; večinoma pa je premor za to prekratek; tedaj naj diha skozi nos in usta obenem.

Če vdihavaš skozi usta topel zrak, ni za glas nobene nevarnosti; če pa dihaš skozi usta tudi le kratek čas mrzel zrak, se prehladita žrelo ali jabolko ali pa oba, kar ima za posledico ohripelost.

Dihanje, pri katerem pevec ramena privzdiguje, ni pravilno. Pevec naj od kraja samega sebe opazuje in take gibe zatre, še preden mu pridejo v navado. Pravilno, globoko dihajočemu se pljuča širijo navzdol, pri čemer se dviga trebuh.

Pevec, ki ima sapo v oblasti, lahko tvori svoj glas, kakor ga sam hoče: povzdigne ga, zniža, razširi, utesni itd., kakršna je pač potreba. Ker mora sapo v oblasti imeti vsak pevec, je potrebno, da se kar najvestneje privadi pravilnemu dihanju. Mora pa tudi paziti, da bo dihal pravočasno in da ne bo z nepravočasnim dihanjem trgal vsebine ali pa celo besede. Velja pravilo, da dihne pevec vsekdar tam, kjer so ločila: vejice, podpičja, pike itd.

Sledečo pesem števil. III. n. pr. bi moral po tem pravilu pevati ob štirih sapah. Ker pa je to od kraja za nevajena (mlada) pljuča preutrudljivo, naj dihne začetnik pred besedo

„solnčece“. Nikdar ne sme pevec — tudi začetnik ne — dihniti sredi besede in jo na ta način razkosati na dva dela. V sledečih pesmih bo prilika za *zasilno* dihanje zaznamenovano s kratko črtico na vzporednicah. Kjer je v besedilu ločilo, ni treba posebnega znamenja za dihanje.

Na planincah solnčece sije. (III.)

Če zapišemo pod note večzložne besede, jih moramo deliti na zloge tako, kakor zahtevajo slovnična pravila. Na pr.:

Na pla - nin - cah soln - če - ce si - je,
na pla - nin - cah lušt - no je.

Pevajoč pa se ne smemo ravnati po teh pravilih, marveč pojmo na vsak ton le samoglasnik podpisanega zloga, zlog skle-pajoče in naslednji zlog začenjajoče soglasnike pa izgovorimo pred samoglasnikom naslednjega zloga. Na pr.:

Na pla - ni - ncah so - lnče - ce si - je,
na pla - ni - ncah lu - štno je.

(Štev. III. a)

Veselo

1. Na pla - nin - cah soln - če - ce si - je, na pla -
2. Gor po - je - jo drob - ne pti - či - ce, gor po -

nin - cah soln - če - ce si - je, na pla - nin - cah soln - če - ce
je - jo drob - ne pti - či - ce, gor po - je - jo drob - ne pti -

si - je, na pla - nin - cah lušt - no je!
či - ce, na pla - nin - cah lušt - no je!

(Štev. III. b)

Veselo

The musical score consists of three staves of music in 6/8 time, key of D major. The first staff begins with a piano (*p*) dynamic and a *Veselo* (cheerful) tempo marking. The second staff continues with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The third staff concludes with a fortissimo (*ff*) dynamic. The lyrics are written below the notes.

Na pla - nin - cah soln - če - ce si - je, na pla -
 nin-cah soln - če - ce si - je, na pla - nin-cah soln - če - ce
 si - je, na pla - nin-cah lušt - no je.

Barčica po morju plava. (IV. a)

Pripovedovaje

The musical score consists of three staves of music in 3/4 time, key of D minor. The first staff begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and a *Pripovedovaje* (narrative) tempo marking. The second and third staves continue the melody. The lyrics are written below the notes.

Bar - či - ca po mor - ju pla - va, dre - ve - sa
 se pri - kla - nja - jo; o, le na - prej, o, le na -
 prej, do - kler je še ve - tra kaj!

(Štev. IV. b)

Pripovedovaje

mf

1. Bar - či - ca po mor - ju pla - va, dre - ve - sa
2. Bar - či - ca po mor - ju pla - va, ja - dra

se pri - kla - nja - jo; o, le na - prej, o, le na -
se raz - pe - nja - jo; o, le na - prej, o, le na -

prej, do - kler je še ve - tra kaj!
prej, do - kler je še ve - tra kaj!

Otrok živim v veselju. (V. a)

*Veselo**mf*

1. O - trok ži - vim v ve - se - lju, ša - lji - vo se i -
2. Pre - pe - vam pes - mi glas - ne, ko zju - traj se zbu -

gram, vse gre po mo - ji že - lji, ker v sr - cu mir i - mam.
dim, in ka - dar dan u - gas - ne, od - mo - lim in zas - pim.

(Štev. V. b)

*Veselo**mf*

O - trok ži - vim v ve - se - lju, ša - lji - vo se i -

gram, vse gre po mo - ji že - lji, ker v sr - cu mir i - mam.

Lepo mi poje črni kos. (VI. a)

Šaljivo
mf Eden sam f Vsi p cresc.

1. Le-po mi po-je čr - ni kos, ha ha ha ha, le-po mi
2. tam v ze - le-nem bu - kov - ji, ha ha ha ha, tam v ze-
3. Pri - šla sta pa ja - gra dva, ha ha ha ha, pri - šla
4. da bi ko-sa stre - lja - la, ha ha ha ha, da bi
5. Kos je bil teh špa - sov sit, ha ha ha ha, kos je
6. poj - ta ja-gra se so - lit, ha ha ha ha, poj - ta

mf cresc. f

- po - je čr - ni kos, oj čr - ni kos, oj čr - ni kos
 le - nem bu - kov - ji, oj bu - kov - ji, oj bu - kov - ji!
 sta pa ja - gra dva, oj ja - gra dva, oj ja - gra dva,
 ko - sa stre - lja - la, oj stre - lja - la, oj stre - lja - la!
 bil teh špa - sov sit, oj špa - sov sit, oj špa - sov sit,
 ja - gra se so - lit! Frr v bu - kov - je, frr v bu - kov - je!

(Štev. VI. b)

Šaljivo
mf Eden sam f Vsi p cresc.

Le-po mi po-je čr - ni kos, ha ha ha ha, le-po mi

cresc. mf cresc. f

po - je čr - ni kos, oj čr - ni kos, oj čr - ni kos!

/ Bežimo, tecimo! (VII.) /

Pri sledeči pesmi začneta oba glasova z istim tonom; pravimo: „začneta unisono“. Alt spremlja v sekstah, izvzemši štirikrat, ko poje s sopranom unisono. Ker se giblje alt za celo seksto pod sopranom, mora paziti, da ne postane spremljava prešibka.

(Štev. VII. a)

Živahno

f *p*

1. Be - ži - mo, te - ci - mo, ci - ga - ni gre - do, v
 2. Če se ne u - mi - vaš, ci - ga - na se boj, si -

f

rja - vih bi - sa - gah o - tro - ke ne - so! { La
 cer te za - lo - ti in vza - me s se - boj!

f

la la la la la la la la la la la la

la la la la la la la la la la!

(Štev. VII. b)

Če prevzame alt melodijo, poje sopran terce nad altom. Izvzeta so ona prej omenjena mesta, ki jih je peti unisono.

Živahno

f *p*

Be - ži - mo, te - ci - mo, ci - ga - ni gre - do, v

f

rja - vih bi - sa - gah o - tro - ke ne - so! La

vseh spo - zna, ker on ze-len, ze-len pu-šeljc 'ma.

Venček na glavi. (IX.)

S ponosom
mf

1. Ven-ček na gla - vi se bli-ska iz ki - ti - ce
2. Li - li - ja, vrt - ni - ca, mi - la ti šmar - ni - ca
3. Svet - la, ko svit ne - ba, pla - me - na vtri - nja - ta
4. Za - lo ko ro - ži - ca, sr - ca po - bož - ne - ga,

ro - žic ze - le - nih, slo - ven - sko de - kle!
li - či - ce kra - si, slo - ven - sko de - kle!
v tvo - jih o - čeh se, slo - ven - sko de - kle!
bi - stre gla - ve je, slo - ven - sko de - kle!

ro - žic ze - le - nih, slo - ven - sko de - kle!
li - či - ce kra - si, slo - ven - sko de - kle!
v tvo - jih o - čeh se, slo - ven - sko de - kle!
bi - stre gla - ve je, slo - ven - sko de - kle!

(Štev. IX. a)

S ponosom
mf

Ven-ček na gla - vi se bli-ska iz ki - ti - ce

ro - žic ze - le - nih, slo - ven-sko de - kle!

p ro - žic ze - le - nih, slo - ven-sko de - kle!

rit.

Oj ta soldaški boben. (X.)

Pesem je pisana v G-duru. V petem taktu in pozneje parkrat stoji pred noto G križec (#), kar pomeni, da naj se mesto G poje Gis.

V 17. taktu naj se obakrat mesto G poje Gis. Pred drugi G ni postavljen #, ker velja križec pred prvim G za vse G istega takta.

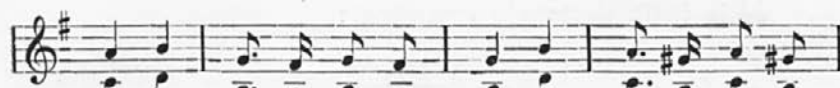
(Štev. X. a)

Korakoma
mf

1. Oj ta sol - da - ški bo - ben, ta bo me - ni
2. Oj ta sol - da - ška sa - blja, ta bo me - ni
3. Oj ta ze - le - na tra - ta, ta bo me - ni

vel'-ki zvon. Oj ta mi bo za - zvo - nil, ka-dar
svet-la luč. Oj ta mi bo sve - ti - la, ka-dar
zad-nji dom. Oj tu - kaj bom po - či - val, ka-dar

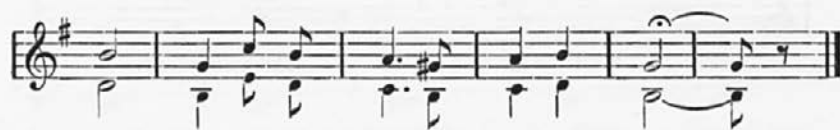
jaz u - m' - rl bom, bom bom bom bom, bom
jaz u - m' - rl bom. Cin cin cin cin cin
jaz u - m' - rl bom. Br - bom br - bom br -

bom bom bom, bom bom bom bom bom bom bom, bom bom bom
 cin cin cin, cin cin cin cin cin cin cin, cin cin cin
 bom br - bom, br-bom br - bom br - bom, br-bom br-

bom bom bom, bom bom bom bom bom; oj, ta mi bo za-
 cin cin cin, cin cin cin cin cin; oj, ta mi bo sve-
 bom br - bom, br - bom br - bom; oj, tu - kaj bom po-

zvo - nil, ka-dar jaz u - m' - ri bom.
 ti - la, ka-dar jaz u - m' - ri bom.
 či - val, ka-dar jaz u - m' - ri bom.

Intervali.

V predstoječi v G-duru pisani pesmi je osnovni ton G na več mestih izpremenjen v Gis. S tem so se izpremenili vsi intervali ostalih tonov lestvice do Gis, ki nadomestuje osnovni ton

V G-durski skali

so le veliki in čisti intervali. Če pa se G izpremeni v Gis, nastanejo :

a) iz velikih intervalov mali :

b) iz čistih nastanejo zmanjšani :

Če oktavo osnovnega tona zvišamo za pol tona, (če iz G naredimo Gis), se izpremenijo intervali :

a) mali intervali v velike :

b) čisti pa v prekomerne :

Vsi ti razni intervali ne zvene različno, mnogi zvene enako. Na pr.:

V petju (v glasbi sploh) se ne rabijo vsi omenjeni intervali, temveč le nekateri. Le-te nam kaže sledeča razvidnica :

terce kvarte

velike male zmanjšane čiste prekomerne zmanjšane

kvinte sekste

čiste prekomerne zmanjšane velike male prekomerne

septime oktave

velike male zmanjšane čiste zmanjšane

Ako se v durskih načinih po \sharp ali \flat že enkrat zvišani ali znižani ton zviša ali zniža še za pol tona, se pred dotično noto zapiše dvojni križ ($\sharp\sharp$) ali dvojni be ($\flat\flat$). Na ta način nastali ton se naziva z imenom, storjenim iz njega označujoče črke in dvakrat postavljenega zloga is (isis) oziroma es (eses). Ako se celtonski zvišek oziroma znižek preklicuje, oznamujemo to z dvojnimi razveznikom ($\flat\flat$); ako pa se preklicuje samo polovica zviška ali znižka, izražamo to z znamenjem $\sharp\flat$ oziroma $\flat\sharp$. — Če hočemo v D-duru namesto Fis imeti Fisis, izrazimo to takole :

D Fis Fisis Fis D

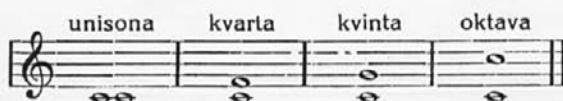
Intervale, ki jih skala sama po sebi nima, (prekomerne oziroma zmanjšane intervale), najlaže pogodimo tako, da si v mislih zapojemo dotični interval, potem pa ga s poltonskim zviškom raztegemo oziroma zmanjšamo.

Konsonance in disonance.

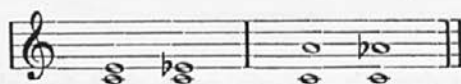
Razni intervali vplivajo različno na naše uho. Nekateri ga tako zadovoljujejo, da ne pričakuje nobenega intervala več; take intervale imenujemo *konsonance*; drugi pa ušesa ne zadovoljujejo, marveč pričakujemo, da bomo slišali še nekaj; take intervale imenujemo *disonance*.

Konsonance se navadno smatrajo za blagoglasne intervale. Konsonance so:

a) popolne (vsi čisti intervali):

b) nepopolne (velika in mala terca in prav takšni seksti):

Disonance so: velika in mala sekunda ter velika in mala septima; razen tega še vsi prekomerni in vsi zmanjšani intervali:

Solnce zadje za Neven. (XI.)

Že v prvem delu te knjige smo opozorili na posebnost srbskih in hrvatskih pesmi, ki se često končavajo s tonom dominantnega trizvoka, medtem ko se slovenske pesmi navadno začenjajo in končavajo s tonom trizvoka na toniki. Pesem št. XI. pa kaže še drugo značilno lastnost srbo-hrvatskih pesmi: alt poje v tercah od soprana, vsak odstavek pa se konča s kvinto.

(Štev. XI. a)

Мирно
mf

1. Сун - це за - ње за Не - вен, за го - ру,
2. Ју - на - ци се из мо - ра из - во - зе,

сун - це за - ње за Не - вен, за го - ру.
ју - на - ци се из мо - ра из - во - зе.

Detailed description: The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. It consists of two systems of music. The first system has three measures of music, followed by two lines of lyrics. The second system has four measures of music, also followed by two lines of lyrics. The lyrics are in two versions: a numbered list (1. and 2.) and a single line. The music is marked 'Мирно' (Ad libitum) and 'mf' (mezzo-forte).

Popuhnul je. (XII.)

Рoчaси
p

Po-puh - nul je, po - puh - nul je ti - hi ve-ter, po-puh-

mf

nul je. Ni - na ne-na, ni - na

p *pp*

ne - na, po-puh - nul je ti - hi ve - ter.

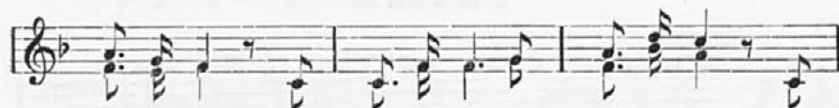
Detailed description: The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. It consists of three systems of music. The first system has four measures of music, followed by a line of lyrics. The second system has four measures of music, followed by a line of lyrics. The third system has four measures of music, followed by a line of lyrics. The music is marked 'Рoчaси' (Ad libitum), 'p' (piano), 'mf' (mezzo-forte), 'p' (piano), and 'pp' (pianissimo).

Popotnik pridem čez goró. (XIII.)

Zmerno
mf

1. Po - pot-nik pri-dem čez go - ró, od do-ma vzel sem
2. Tud' tu cve-tó cve - tli - či - ce, po njih šu-me če-
3. De - že - la lju-ba, kje le - žiš, ki je - zik moj mi

že slo - vo; in ka-mor se o - kó o - zre, pov-
be - li - ce; pa na - ših rož je lep - ši cvet, če-
go - vo - riš, kjer znan-ci mo-ji še ži - vé. pri-

sod se mi nov svet od-pre. Tud' tu - kaj soln-ce
be - lic na - ših slaj - ši med. Skoz me - sta ho-dim
jat - lji mo - ji v gro-bih spé? vzdí - hu - jem, vpra-šam

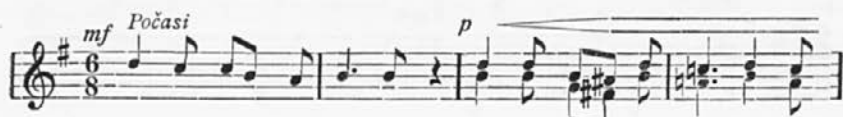

gre o-krog, do - li - no vi - dim, hrib in log; pa
in va - si, pov - sod dru-gač' se go - vo - ri; jaz
ved - no: kje? Pri - jat - lji, k vam že - li sr - cé! Pe-

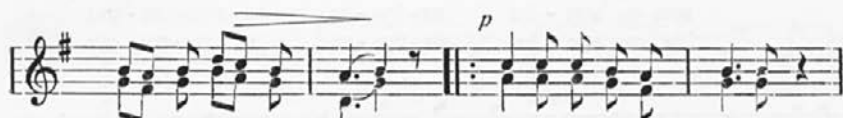

soln-ce na-še bolj bli - šči in hrib naš lep-še, lep-še ze-le - ni.
tuj'c ni-ko-gar ne po-znam, in sred' lju - di pov-sod sem sam.
ro - ti i-me-ti si že-lim, da k vam do-mu ko ptič zle - tim.

Vrbniče nad morem. (XIV.)

1. Vrb - ni - če nad mo - rem,	Vrb - ni - če nad mo - rem, vi -
2. va te - bi se go - je,	va te - bi se go - je po
3. Jed - na dru - goj ve - li,	jed - na dru - goj ve - li: Stan'
4. da mi do - ne - se - mo,	da mi do - ne - se - mo te
5. da mi za - li - je - mo,	da mi za - li - je - mo te

so - ka pla - ni - no,	} Traj - na ni - na ni - ne - na,
iz - bor di - voj - ka.	
go - ri, se - stri - ce,	
hlad - ne vo - di - ce,	
na - še ro - ži - cel itd.	

traj - na ni - na ni - ne - na	}	vi - so - ka pla - ni - no.	- no.
		po iz - bor di - voj - ke.	- ke.
		stan' go - ri, se - stri - ce.	- ce.
		te hlad - ne vo - di - ce.	- ce.
		te na - še ro - ži - ce.	- ce.

Nevena, sestro moja. (XV.)

Pri tej pesmi je drugi zlog prvega, drugega in osmega takta daljši od prvega zloga in je s tem bolj poudarjen, čeprav se nahaja v nepoudarjenem delu takta. Take note imenujemo *sinkope*.

Da se srbohrvatske pesmi končavajo s kvinto, smo že slišali pri prejšnji pesmi.

(Štev. XV.)

Змерно

1. Не - ве - на, не - ве - на, се - стро мо - ја ме - де - на,
2. Ра - дој - ко, Ра - дој - ко, мо - ја злат - на ја - бу - ко,

што си цве - ће на - бра - ла, за - што ве - нац
ја сам цве - ће на - бра - ла и ве - нац сам

о - те - ла, за - што си га о - те - ла?
о - те - ла, за ју - на - ке спре - ми - ла.

Oj oraču. (XVI.)

Sledeči pesmi je podlaga G-durska skala, vendar pa se ne začne s tonom trizvoka na toniki, temveč z dominantnim trizvokom, s katerim se tudi konča.

Pri tej pesmi je treba zlasti paziti na predpisane dinamične znake, ker postane drugače vsled večkratnega ponavljanja posameznih taktov dolgočasna in utrudljiva tako za pevca kakor za poslušalca.

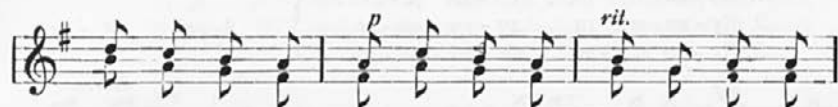
(Štev. XVI. a)

Змерно

1. Oј о - ра - чу, млад о - ра - чу, кој' ти
2. Слу - жи - о сам бож - ју мај - ку те ми

да - де мла - де во - ке, } мла - де во - ке
 да - де мла - де во - ке, }

ви - то - ро - ге и јар - мо - ве ја - во - ро - ве

и за - вор - ње бо - сиљ - ко - ве и па - ли - це

ним - ши - ро - ве и бич, ко - су де - во - јач - ку

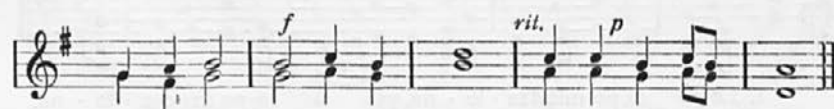

љу - ту гу - ју руч - ко - но - шу?

Jarko sunce. (XVII.)

1. Јар - ко сун - це од - ско - чи - ло, се - ле,
 2. На - ша мо - да са - куп - ње - на, се - ле,

1. жет - ва је! Хај, хај, хај, хај, у - стај, не спа - вај!
 2. жет - ва је! Хај, хај, хај, хај, у - стај, не спа - вај!

Ko ti kupi. (XVIII.)

Живахно

1. Ко ти ку - пи ср - ма је - лек?
 2. Ку - пи ми га лу - до мла - до. } А - лај, бе - ла
 3. Лу - до мла - до не - же - ње - но.

Сул - та - ни - ја ни - лим ве - зи, бе - ла, а - лај, ка - њу, ба - њу

ој, ки њу ки - ти, ој, и уз, њу ђер - дан мој, бла - го њој.

2. Dvoglasne pesmi v raznih intervalih.

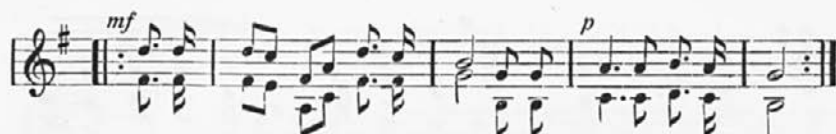
Pri dvoglasnih pesmih, ki smo jih spoznali doslej, je lahko vsak pevec po naravnem posluhu pel drugi glas, ker se ta od začetka do konca giblje z melodijo v tercah ali sekstah. To je najpreprostejša oblika dvoglasnega petja.

V sledečih pesmih pa ne postopa alt vsekdar vzporedno s sopranom v tercah ali sekstah, temveč tudi v drugačnih intervalih. S tem postane pesem zanimivejša.

Lepa si, pomlad zelena. (XIX.)

Оложно

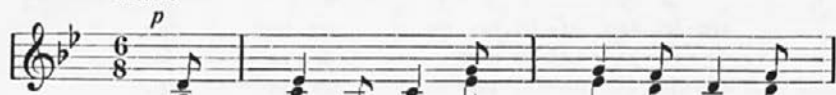
1. Le - pa si, po - mlad - ze - le - na, vsa si le - pa, raz - cve - te - na.
 2. Ko se dre - vje o - ze - le - nju - je, mla - dim fan - tom na - pov' - du - je,
 3. Bob - ni bo - do ro - po - ta - li, nam kr - va - vo pot ka - za - li,

Brž ko se o - ze - le - niš, mladim fan - tom ža - lost s' riš.
 da je pri - šel ti - sti čas, ko jih kli - če voj - skin glas.
 ta - krat, ti moj dra - gi dom, zad - njič na - te mi - slil bom.

Ko ptičica sem pevala. (XX.)

Oložno

1. Ko pti - či - ca sem pe - va - la, sem
 2. Cve - te - la sem ko ro - ži - ca, ne -
 3. Le pod me - noj še bi - va mir, krog

slad - ke sa - nje sa - nja - la. Oh zdaj pa nik - dar,
 beš - kim žar - kom ljub - lje - na. Oh zdaj pa nik - dar,
 me - ne ga pa ni ni - kjer. Sr - ce le tja, le

nik - dar več, ve - se - lje preč je, preč!
 nik - dar več, ve - se - lje preč je, preč!
 tja že - li, kjer an - gel moj le - ži!

N'coj je en lep večer. (XXI.)

S ponosom

N'coj je en lep ve - čer, ju - tri bo en
 Fan - tje se zbi - ra - jo, v Laš - ko mar -
 Kro - gli - ca pri - le - ti, fan - tič pa

sve - tel dan. N'coj je en lep ve - čer, ju - tri bo en
 ši - ra - jo. Fan - tje se zbi - ra - jo, v Laš - ko mar -
 ob - le - ži. Kro - gli - ca pri - le - ti, fan - tič pa

sve - tel dan, ju - tri bo en sve - tel dan.
 ši - ra - jo, v Laš - ko mar ši - ra - jo.
 ob - le - ži, fan - tič pa ob - le - ži.

Jager pa jaga. (XXII.)

Pripovedovaje

mf

1. Ja - ger gre na ja - go v to ze - le - no
2. Med - ved' so ga do - bi - li, so ga na tla po -
3. Li - si - ca je ple - sa - la, k'je ja - gra po - kop' -
4. Volk pa je za - tu - lil, ker je po - greb za -
5. Pri - šle so drob - ne pti - ce, so nes - le du - šo

dra - go. Hoj - lil hoj - lol oj zaj - ček do - ber
 bi - lil
 va - la. Hoj - lil hoj - lol zdaj ja - gra več ne
 mu - dil.
 v vi - ce.)

bol hoj - lil hoj - lol oj zaj - ček do - ber bol

bol hoj - lil hoj - lol zdaj ja - gra več ne bol

Ptiček prav majhen je. (XXIII.)

Lahno
mf

1. Pti - ček prav maj-hen je, po drev - ju zi - blje se, po - je le -
2. Ro - ži - ce mi - lje - ne, be - le in pi - sa - ne, kra - sno cve -
rit.

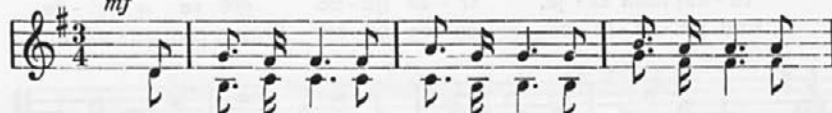
- po, po - je slad - ko, da vsak, kdor mi - mo gre, pod drev - jem
to, raj - sko le - po. Bar - ve, glej, mav - rič - ne, v cvet - kah vse

- vsta - vi se, slu - ša str - me, slu - ša str - me.
zdu - že - ne, nas ve - se - le, nas ve - se - le.

Škrjanček poje. (XXIV.)

Veselo
mf

1. Škr - jan - ček po - je, žvr - go - li, se bel' - ga dne - va
2. Iz sna se na - glo kmet zbu - di, na po - lje nje - mu

- ve - se - li, škr - jan - ček po - je be - li dan, po - zdrav - lja hrib in
se mu - di; mo - dri - na ve - dre - ga ne - ba le - po se musmeh -

- plan; škr - jan - ček po - je be - li dan, po - zdrav - lja hrib in plan.
ljá; mo - dri - na ve - dre - ga ne - ba le - po se musmeh - lja.

Pridi Gorenj'c. (XXV.)

Korakoma

f

1. Pri - di, Go-renj'c, z mr - zle pla - ni - nel va - bi Do-lenj'c
2. Bra - ti nas rod, bra - ti nas Sa - va, pri - di na brod

v gor-ke do - li - ne. Mr - zel je led, pri - di se gret;
Kr - ški s Tri-gla - va, bra - tec bod' moj, pij ga z me-noj;

p mr - zel je led, pri - di se gret! *pp* Soln - ce gor - ko
bra - tec bod' moj, pij ga z me-noj! Tr - ta ro - di,

tu - kaj nam si - je, tr - ta lju - bo gor se o - vi - je,
trud po - za - bi - mo, vin - ce bli - šči, Sloven - cem na - pij - mo

vin - ce z go - re gre - je sr - ce, vin - ce z go - re gre - je sr - ce!
bratom o - krog, ži - vi jih Bog! bratom o - krog, ži - vi jih Bog!

Rožic ne bom trgala. (XXVI.)

Mirno

M. Vilhar. — Ponarodela.

mf

1. Ro - žic ne bom tr - ga - la,
2. A - ko bi jo utr - ga - la,
3. Tu - di jaz sem ro - ži - ca,
4. Ro - žic ne bom tr - ga - la,

da bi ven - ce sple - ta - la;
ro - ži - ca bi umi - ra - la,
v bo - žji vr - tec vsa - je - na;
sr - ca so ne - dolž - ne - ga.

mir - no, svo - bod - no, lju - bo
gla - vi - co po - ve - si - la,
skri - vam se zdaj tu, zdaj tam,
Naj z me - noj še uži - va - jo

po pla - nin - cah naj cve - to!
soln - ca ne bi uča - ka - la.
tr - ga - ti se pa ne dam.
mir, lju - be - zen, svo - bo - do!

Slišala sem ptičko pet'. (XXVII.)

Pri marsikateri dvoglasni pesmi smo videli, da se je mimgrede ta ali oni ton lestvice, na kateri je zgrajena, za pol tona povišal ali pa znižal. Sicer je pesem s tem dobila zanimivejše lice, vendar pa bi nič kaj ne trpela, ko bi se te premene tonov ne bile izvršile.

V sledeči pesmi je v 9. in v 11. taktu F izpremenjen v Fis, a ta Fis se nikakor ne more izpremeniti v F, ker bi se sicer njen značaj povsem predrugačil.

Primerjajoč prvih osem taktov s sledečimi štirimi čutimo, da se melodija v 9. taktu obrne nekam v stran in se v svoj prvotni tir povrne šele v 13. taktu.

Kaj je temu vzrok, bomo slišali v naslednjem poglavju.

Lahno

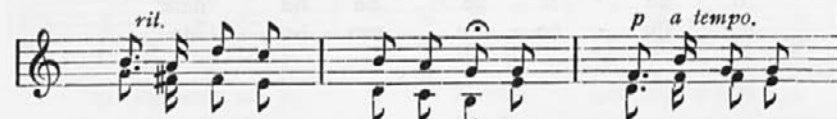
1. Sli - ša - la sem ptič - ko pet', za - pe - la je: ku - kul
2. De - kle pa - sla je ov - cé, za - če - la zve - zde štet'!
3. Kaj te bom po - slu - ša - la, za nor - ca me i - maš!

K'te - ra mo - re nek' to bit', ki po - je tak' le -
 Ra - da b'la bi zve - de - la, ke - daj bo tre - ba
 Sem te dost' - krat sli - ša - la, ka - ko - šen glas i -

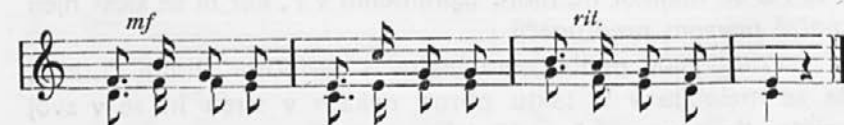
po? — To je go - to - vo ku - kav' - ca, je
 umret'. Zgla - si - la prec' se ku - kav' - ca, prav
 maš! — A ku - kav' - ca je ku - ka - la, po

moj' - ga sr - ca lju - bi - ca. Ku -
 ža - lost - no za - ku - ka - la: Ku -
 ve - jah se je gu - ga - la: Ku - } ku, ku - ku, ku -

ku, ku - ku, ta - ko je ku - ka - la; ku -

ku, ku - ku, ku - ku, ta - ko je ku - ka - la.

Sorodnost tonovnih načinov.

Da se prvih osem taktov v prejšnji pesmi bistveno loči od sledečih štirih, ima svoj vzrok v tem, ker je podlaga prvim osmim taktom C-durska skala, sledečim štirim pa G-durska, v kateri je na mestu tona F ton Fis, ki se v G-duru ne sme in ne more izpremeniti v F. Da moreta v eni pesmi podlago tvoriti dve skali, izvira odtod, ker so si nekatere skale sorodne.

Da bomo sorodnost tonovnih načinov bolje razumeli, jo primerimo obiteljski: Stari oče Peter ima dva sinova: Petra in Pavla. Sin Peter ima ženo Marijo, njegov brat Pavel pa ženo Dano. Vsak par ima po enega sina Petra. Peter Marija ima lastnosti starega očeta P in matere M, drugi Peter pa ima lastnosti starega očeta P in matere D. — Prvi Peter ima torej lastnosti M+P, drugi pa lastnosti P+D. Oba imata po skupnem starem očetu skupne lastnosti P, poleg teh pa od različnih mater vsak še nekaj drugih lastnosti. Pravimo, da sta si mlada Petra sorodna.

Prav isto je pri C-durski in G-durski skali, ki imata polovico skale skupno:

C D E F, G A H C
G A H C, D E Fis G.

Ker sta polovici: G A H C obema skalama skupni, pravimo, da sta G-dur in C-dur sorodna.

Po jezeru. (XXVIII.)

Sorodna tonovna načina te pesmi sta F-dur in C-dur.

F G A Hes, C D E F
C D E F, G A H C.

Prvih 8 taktov je pisanih v F-duru, naslednji štirje takti pripadajo C-duru in zato je Hes izpremenjen v H.

Pesem se konča v F-duru.

Prehod iz enega tonovnega načina v drugega imenujemo modulacijo.

Slovesno
mf

M. Vilhar. — Ponarodela.

1. Po je - ze - ru bliz' Tri - gla - va čol - nič
2. Ri - bam sr - ca vsem i - gra - jo, da ska-

pla - va sem ter tje, v čol - nu glas - no se pre-
klja - jo nad vo - dó, še va - lo - vi še - pe-

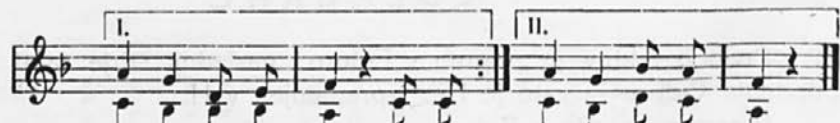
pe - va, da od - me - va od go - re. Mi - le
ta - jo in šu - mlja - jo med sa - bó. Tu - kaj

pti - ce po do - li - nah in pla - ni - nah se bu-
Sla - va ven - ce vi - je, sr - ce bi - je nam gor-

de, ker so ču - le pe-sem mo - jo, vsa - ka
ko; čuj - te go - re in bre - go - vi, da si

I. svo - jo žvr - go - le. Ker so | svo - jo žvr - go - le.
no - vi Sla - ve smo! Čuj - te | no - vi Sla - ve smo!

Preljubo veselje. (XXIX.)

Prvih 8 taktov je pisanih v F-duru, sledeči štirje (z besedilom: „po hribih, dolinah za tabo hitim“) so pisani v C-duru. Konec je v F-duru.

F G A B, C D E F
C D E F, G A H C.

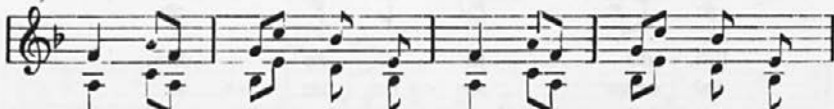
To se glasboslovno pove takole: pesem *modulira* v sredini iz F-dura v C-dur in odtod nazaj v F-dur.

Živahno
mf

A. M. Slomšek. — Ponarodela.

1. Pre - lju - bo ve - se - lje, oj, kje si do-
2. Te i - ščem za mi - zo, kjer do - bro je-
3. Te i - ščem po po - lju, kjer rož' - ce cve-
4. Po - sled-njič ve - se - lje še - le za - sle-
5. Oh, bla - že - na le - ta ne - dolž - nih o-
6. Le o - no ve - se - lje še ča - ka na-

- ma, oj, kje si do - ma, oj, kje si do-
dó, kjer do - bro je - dó, kjer do - bro je-
tó, kjer rož' - ce cve - tó, kjer rož' - ce cve-
dim, še - le za - sle - dim, še - le za - sle-
trok, ne - dolž - nih o - trok, ne - dolž - nih o-
mé, še ča - ka na - mé, še ča - ka na-

- ma? Po hri - bih, do - li - nah za ta - bo hi-
dó, na ple - su pri god - cih, kjer slad - ko po-
to, po lo - gu ze - le - nem, kjer pti - ce po-
dim, na vaš - ko le - din - co pri - dir - jam za
trok, vi 'ma - te ve - se - lje brez tež - kih nad-
mé, v pre - sreč - ni de - že - li, kjer mla - do je

rit.

tim, te vi - de - ti ho - čem, ob-
 jo; al' prav'-ga ve - se - lja na
 jo; pa pti - ce ve - se - le in
 njim; glej, tam - kaj z o - tro - ci pri-
 log; oh, ka - ko vas srč - no na-
 vse; tr - plje - nje v ta - i - sto de-

p rit.

je - ti že - lim, ob - je - ti že-
 ra - ja - nju ni, pi - jan - ce, ple-
 ro - ži - ce vse le 'ma - jo ve-
 jaz - no i - grá, jim kra - tek čas
 zaj po - že - lim! Al' vi ste mi-
 že - lo ne zná, le tam - kaj je

pp

lim, - ob - je ti že - lim.
 sal ce ve - se - lje be - ži.
 se - lje za mla - do sr - ce.
 de - la, pri njih je do - ma.
 nu - la, za - stonj se sol - zim.
 pra - vo ve - se - lje do - ma!

Kje so moje rožice. (XXX.)

Začetek in konec sta pisana v D-duru, sredina („Ah, pomlad je šla od nas, vzela jih je zima, mráz“) pa v A-duru.

D E Fis G, A H Cis D

A H Cis D, E Fis Gis A.

Zmerno
mf

M. Orožen. — Ponarodela.

1. Kje so mo - je ro - ži - ce, pi - sa - ne in be - le?
2. Kje so mo - je pti - či - ce, kam so zdaj zle - te - le?
3. Kje je ti - sta de - kli - ca, v vr - tu je se - de - la, —
4. Kje je pe - vec zdaj ve - sel, ki je to pre - pe - val?

Moj' - ga sr - ca lju - bi - ce, žlaht - no so cve - te - le.
 Oh, ne - dolž - ne pev - či - ce, kak' so žvr - go - le - le!
 le - pa ka - kor ro - ži - ca, pes - mi - ce je pe - la?
 Naj bi en - krat še za - pel, kra - tek čas nam de - lal!

Ah, po - mlad je šla od nas, vze - la jih je
 Zanj - ke b'le na - stav - lje - ne pti - ce so se
 Hi - tro, hi - tro mi - ne čas, mi - ne tu - di
 Hi - tro, hi - tro mi - ne čas, ah, ne bo ga

zi - ma, mraz, vze - la jih je zi - ma, mraz!
 uje - le vse, pti - ce so se uje - le vse.
 lep o - braz, mi - ne tu - di lep o - braz.
 več pri nas, ah, ne bo ga več pri nas!

Mati zakliče. (XXXI.)

Prvih 16 taktov je pisanih v A-duru, 17. in 18. pa sta pi - sana v D-duru.

A H Cis D, E Fis Gis A
 D E Fis G A H Cis D.

Veselo *Ponarodela.*
mf

1. Ma - ti za - kli - če prid - ne de - kli - če :
2. Prav spo - ko - ri - ti, do - bro o - mi - ti

f *p*

Hi - tro vsta - ni - te že se da - ni l
greš - ni - ki mor' - mo svo - je sr - ce.

mf

Sraj - ce, ro - kav - ce, ru - te in pe - če,
Mi - lost bo s'ja - la, sr - ce nam vžga - la,

f *f* *p*

pr - te po - ber - te prat se mu - di l
da bo v lju - bez - ni sve - ti - lo se.

f *mf*

Pr - te po - ber - te prat se mu - di l
Da bo v lju - bez - ni sve - ti - lo se.

Kje so moje rožice. (XXXII.)

Začetek in konec sta pisana v B-duru, sredina preide v F-dur.

B C D E, F G A B
F G A B, C D E F.

Mirno
mf

G. Ipavec. — Ponarodela.

1. Kje so mo - je ro - ži - ce, pi - sa - ne in
2. Kje so mo - je pti - či - ce, kam so zdaj zle -
3. Kje je ti - sta de - kli - ca, v vr - tu je se -
4. Kje je pe - vec zdaj ve - sel, ki je to pre -

be-le? Moj-ga sr-ca lju-bi-ce žlaht-no, žlahtno so cve-
te-le? Oh, ne-dolž-ne pev-či-ce kak' so, kak' so žvr-go-
de-la, le-pa ka-kor ro-ži-ca, pes-mi, pes-mi-ce je
pe-val? Naj bi en-krat še za-pel, kra-tek, kra-tek čas nam

te - le. Ah, po - mlad je šla od nas,
le - lel Zanj - ke b'le na - stav - lje - ne,
pe - la? Hi - tro, hi - tro mi - ne čas,
de - lall Hi - tro, hi - tro mi - ne čas,

vze - la jih je zi - ma, mraz! Ah, po - mlad je
pti - ce so se uje - le vse. Zanj - ke b'le na -
mi - ne tu - di lep o - braz. Hi - tro, hi - tro
ah, ne bo ga več pri nas! Hi - tro, hi - tro

šla od nas, vze - la jih je zi - ma, mraz!
stav - lje - ne, pti - ce so se uje - le vse.
mi - ne čas, mi - ne tu - di lep o - braz.
mi - ne čas, ah, ne bo ga več pri nas!

Če še enkrat pregledamo omenjene sorodne tonovne načine, vidimo, da je C-dur soroden z G- in F-durom; G in F sta kvinti od C. Prva je navzgor, druga pa navzdol.

D-dur je soroden z A in G-durom, ker sta A in G kvinti od D.

Vsak tonovni način je soroden s tonovnimi načinoma, katera imata kvinte osnovnega tona za osnovo skale.

Državna himna. (XXXIII.)

Veličastno *Davorin Jenko.*

mf

Bo - že prav - de, ti što spa - se

od pro - pa - sti do sad nas. Čuj i od sad

na - še gla - se, i od sad nam bu - di spas!

p

Moč - nom ru - kom vo - di bra - ni bu - duč - no - sti

mf *ff*

na - še brod, Bo - že, spa - si, Bo - že, hra - ni

mf *p*

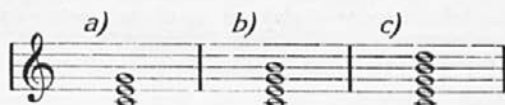
na - šeg kra - lja, i naš rod! i naš rod!

II. Troglasno petje.

Ako poje istočasno več glasov različne tone, nastane *harmonija* tonov ali *akord*. Pri večglasnem petju slede akordi drug drugemu in so med seboj vezani po nekih pravilih, ki so odločevalna za skladatelja, za pevca pa nevažna.

Osnovni akordi.

Glasba ima samo troje osnovnih akordov, vsi ostali se izvajajo iz le-teh. Osnovni akordi sestojijo iz treh, štirih ali petih različnih tonov, drug od drugega oddaljenih za terco.

Osnovni akord *a)*, pri katerem stojita dve terci druga na drugi, imenujemo „*trizvok*“. Ta je durski ali molški, zmanjšan ali prekomeren:

Pri štiriglasnem „*septakordu*“ stojijo nad temeljnim tonom tri terce. Glavni ali dominantni septakord stoji na dominantni skale:

1. Troglasne pesmi s spremljanjem tonike in dominante.

Vse pesmi I. dela in veliko večino narodnih pesmi sestavljajo le sedmeri toni durske skale. Del teh tonov se nahaja v trizvoku na toniki, večina pa v nonakordu na kvinti, ki se torej upravičeno imenuje dominanta, ker nosi prevladujočo večino lestvičnih tonov.

Če primerjamo tone C-durske skale s toni trizvoka na C in s toni nonakorda na G, vidimo,

da se nahajajo v C-dur-akordu toni C, E in G, toni D, F, G, A in H pa so v nonakordu na G. Zato poje pri najpreprostejšem troglasnem petju najnižji glas navadno samo dva razna tona, namreč toniko in dominantno, medtem ko pojeta višja glasova pesem, kakor bi bilo petje dvoglasno.

Tako poje troglasne pesmi tudi naš narod. Vsak pevec z dobrim posluhom mora že sam spoznati, kdaj mu je zapeti toniko, kdaj dominantno.

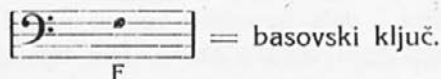
Vrste glasov.

Sledeče troglasne pesmi in poznejše četverglasne so pisane tako, da jih pojo le enaki, t. j. ali ženski ali moški glasovi. Če jih pojo ženski glasovi, jih imenujemo pesmi za I. in II. sopran ter alt; ako pa jih pojo moški glasovi, jih imenujemo pesmi za I. in II. tenor ter bas.

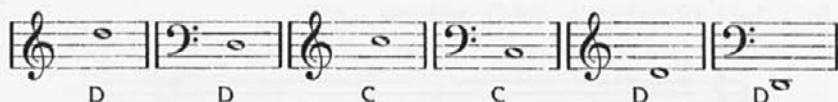
Basovski ključ.

Pri troglasnem petju poje en glas (sopran ali alt) melodijsko; o njem pravimo, da poje „prvi glas“; — eden poje „drugi glas“, kakor pri dvoglasnem petju; — „tretji glas“ poje le toniko in dominantno; pravimo, da „basira“. Za „tretji glas“ se pišejo

note na posebni črti in lahko tudi po posebnem ključu, ki se imenuje basovski ključ; ker leži na črti, na kateri se ključ začne nota F, ga imenujemo lahko tudi efeski ključ.

Note po F ključu so enake notam po C ključu, ampak se glase za terco nižje.

Če zapišemo isto C-dursko skalo po C in po F ključu,

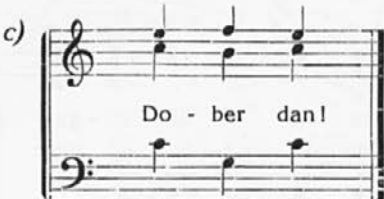

se pokaže, da je vijolinski ključ pripravnejši za pisanje visokih, basovski pa za pisanje nižjih in globokih tonov.

Kadenca.

Konec pesmi, *kadenca*, zadovolji naše uho popolnoma le tedaj, kadar v basu dominantno nasleduje tonika:

c) d)

Do - ber dan!

V predstojećem so podani štirje primeri takega popolnega konca. Pri *a)* in *b)* sta konca čisto popolna, ker poje najvišji glas (I. sop.) toniko; ako pa poje najvišji glas kak drug ton trizvoka na toniki, se konec imenuje nepopolno čista kadenca (glej *c)* in *d)*!).

Po cesti gre. (XXXIV.)

Pesem je pisana v F-duru in se začneja v kvintni legi, t. j. najvišji glas poje kvinto trizvoka na toniki.

„Prvi“ in „drugi“ glas pojeta I. in II. sopran; „tretji glas“ — alt, — ki je pisan v basovskem ključu, poje samo dva tona, t. j. toniko F in dominantno C. — I. in II. pojeta v zvezi s tretjim glasom prav tako, kakor bi isto pesem dvoglasno pela sama.

Dinamično znamenje *mf* velja predvsem za prvi glas, ker poje melodijo, ki mora tudi v troglasnem petju prevladovati ostale glasove; drugi glas mora peti za spoznanje tiše (primerjaj ugotovitev pri dvoglasnem petju!), tretji glas pa mora biti zelo umerjen; poje le fundamentalna tona in ne sme nikoli siliti v ospredje.

Kadenca je popolnoma čista.

Šaljivo

p *mf*

1. Po ce - sti gre en ve - lik mož, na hrb - tu ne - se
 2. Pa sre - ča ga čev - ljar - ček mlad, pov - pra - šal bi ga
 3. „Ne ne - sem ši - la ne smo - le, jaz no - sim le svo-

str - gan koš, na hrb - tu ne - se str - gan
gro - zno rad: „Kaj ne - seš ši - lo al' smo-
jo že - no. Ni hot' - la do - ma de - la-

koš, na hrb - tu ne - se str - gan koš.
lo, al' pa ce - lo svo - jo že - no?“
ti, zdaj mo - ra iz ko-ša gle - da - ti.“

Kaj ti je, deklica? (XXXV.)

Pesem je pisana v Es-duru, torej poje alt le toniko Es in dominantno B, ki se po dveh in dveh taktih menjavata. Tudi v tej pesmi pojeta lahko prvi in drugi glas (I. in II. sop.), kakor da se poje dvoglasno.

Pesem se začneja v tercni legi; nje konec je nepopolno čist, ker I. sopran ne završuje z osnovnim tonom skale.

Oložno *p* *mf*

1. Kaj ti je, de - kli - ca, da si tak' že - lost - na?
2. Ni - sem bo - la - na, ne, pa tu - di zdra - va ne,
3. Fan - tič na vojsk' le - ži. Fan - tič, oj vsta - ni mi!
4. Oble - kla bom čr - ni gvant, saj je bil to moj fant.

p rit. *pp*

Kaj ti je? — Nič mi ni, vse me bo - lil
 ven - dar m'je ra - nje - no mo - je sr - ce.
 Ka - ko pa vsta - ti čem? Kro - gla tiš - čil
 Saj je bil to mojfant, k'mr - tev le - ži.

Rasti, rožmarin. (XXXVI.)

Tretji glas poje toniko in dominantno D-dura; I. in II. sopran
 pojeta kakor pri dvoglasni pesmi.

Začne se v kvintni legi, konec je nepopolnoma čist.

Oložno pp *p*

1. Ra - sti, ra - sti, rož - ma - rin, ti de - viš - ki, drag'spo -
 2. Ka - dar jaz u - mr - la bom, ve - nec lep i - me - la

mf

minl Rož - ma - rin i - ma svoj duh,
 bom, z' rož - ma - ri - na nem - ške - ga,

p *I.mo* *pp rit. II.do*

naj bo ze - len al' pa suh. suh, al' pa suh.
 na - gelj - na ru - de - če - ga. ga, r' de - če - ga.

Oglar je zavber fant. (XXXVII.)

Pesem se začenja v terci ni legi dominantnega trizvoka.

Prvi štiri takti se pojo, kakor smo dosedaj peli troglasne pesmi, t. j.: I. in II. sopran pojeta „prvi“ in „drugi“ glas, alt pa tretjega. Od petega takta pa poje I. sopran melodijo popolnoma samostojno, dočim ga ostala glasova spremljata po načinu „tretjega“ glasu. Melodija (I. sopran) je zapisana na svoji črti, spremljajoča glasova pa imata svojo črto in sta pisana v ključu.

Spremljajoča glasova pojeta prav mirno.

Konec je popolnoma čist.

Nagajivo

mf

1. O - glar je zav - ber fant, i - ma ves če - ren gvant.
2. Hla - če ima str - ga - ne, z o - gljem za - ma - za - ne.
3. Konj - ča ima su - he - ga, sko - raj že glu - he - ga.
4. O - glar gre na go - ro, pun - ce za njim te - ko:

1. }
2. }
3. } O - glar, o - glar mo - ra bit', mo - ra bit',
4. }

mf

o - glar, o - glar, o - glar, o - glar,

p [^] [^] [^] [^]

o - glar, o - glar, mo - ra bit' moj!

pp

o - glar, o - glar, o - glar moj!

p [^] [^] [^] [^]

o - glar, o - glar, mo - ra bit', mo - ra bit',

pp

o - glar, o - glar, o - glar, o - glar,

f [^] [^] [^] [^]

o - glar, o - glar mo - ra bit' moj!

mf

o - glar, o - glar, o - glar moj!

2. Troglasne pesmi s spremljevanjem tonike, dominante in subdominante.

Vse troglasne pesmi, kar smo jih dosedaj spoznali, so zgrajene iz le dvojnih akordov, in sicer iz trizvoka na toniki in iz dominantnega nonakorda, ki se med seboj menjavata. Pri takih pesmih poje bas, kakor smo videli, samo dvoje različnih tonov, in sicer toniko in dominantno; zato so pesmi kaj enolične in postanejo sčasoma tako za pevca kakor za poslušalca dolgočasne.

Mikavnejša postane pesem, ako se vrste trije različni trizvoki v različnem redu, in sicer trizvoki na toniki, na subdominanti in na dominantni; poslednjega lahko nadomešča dominantni septakord.

Uporaba teh trojih akordov je utemeljena v dejstvu, da vsebujejo ti trizvoki vse lestvične tone.

Kadenca.

Kaj pa ti, pobič? (XXXVIII.)

Pesem ni več tako enolična iz dveh vzrokov: alt poje menjaje toniko in dominantno G-dura ter subdominanto C. Na besede „čez Sav'co v vas ho-“ pojo vsi glasovi iste tone; pravimo, da pojo unisono (istoglasno).

Zabavljivo
mf

1. Kaj pa ti, po - bič, se v ne - var - nost po -
2. Me - ne po - slu - šaj in več ne po -

da - jaš, čez Sav' - co v vas ho - diš, pa
sku - šaj čez Sav' - co v vas ho - dit', ker

pla - val' ne znaš? Kaj pa ti, po - bič, se v ne -
pla - val' ne znaš! Me - ne po - slu - šaj in

var - nost po - da - jaš, čez Sav' - co v vas
več ne pos - ku - šaj čez Sav' - co v vas

ho - diš, pa pla - vat' ne znaš?
ho - dit', ker pla - vat' ne znaš!

Ena ptička priletela. (XXXIX.)

Ljubko
p

1. E - na plič' - ka pri - le - te - la, vrh ko -
2. Mla - di fan - tje, le vsta - jaj - te, na voj -
3. O - čka so na pra - gu sta - li, pi - sem -

sar - ne se je use - la; o - na po - je, žvr - go
sko se pri - prav - ljaj - te, od o - če - ta, ma - te -
ce so pre - bi - ra - li; o - čka pi - sem - ce be -

mf *rit.*

li, vse mla - de fan - te pre - bu - di.
re slo - vo vze - mi - te da - nes še l
ró, se mam' - ca mi - lo jo - ka - jo.

Visoka je gora. (XL.)

Hrepeneče

1. Vi - so - ka je go - ra, za -
 2. Gor - jan - ska de - kle - ta so
 3. Gor - jan - ska de - kle - ta so

res je hud klan'c, oh kdaj boš pa
 lah - ko le - pe: ko soln - ce po -
 lah - ko le - pe, k' si jaj - ca o -

pri - šel, moj zav - ber Gor - janc?
 si - je, pa v sen - co le - te.
 cvre - jo pa mle - ko to - pe.

So ptički vkup zbrani. (XLI.)

Veselo

So ptič - ki vkup zbra - ni, v pla - nin - co le -

te, tam dol' na Do - lenj-skem je zdrav - je mc-

je. Oj, zbu - di se, vsta - ni, ti mrz - li Go-

renj'c, boš vi - del kaj de - la Do - lenj'cl Po-

p se - ka, o - kle - sti, pri - prav - lja si les, ga

v bu - ta - re ve - že, rav - na si ga vmes; na

mf

voz ga na - kla - da, ga ž'vin - ca pe-

Detailed description: This is the first system of a musical score. It consists of two staves: a treble clef staff on top and a bass clef staff on the bottom. The key signature has one flat (B-flat). The melody is written in the treble staff, starting with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The lyrics are written below the treble staff, aligned with the notes. The bass staff provides a harmonic accompaniment.

lja, oj, nje - mu pa sr - ce i - gra.

Detailed description: This is the second system of the musical score. It continues from the first system with two staves (treble and bass clef). The melody in the treble staff continues with the lyrics. The bass staff continues with the accompaniment. The system ends with a double bar line.

Jaz sem hodil po planinah. (XLII.)

V tretjem taktu pojeta sopran in alt v tercah navzdol. Bas bi lahko ves takt pel ton G in ga v petem taktu zamenjal s tonom C, a taka spremljava bi bila suhoparna; zato se v tretjem taktu polahno giblje v nasprotnem postopu s sopranom in altom preko A in H do C. Po tej spremembi je pesem vse bolj mikavna. V ostalem poje tudi tu bas toniko, dominantno in subdominanto C-dura, v katerem je pesem napisana.

Veselo
mf

Jaz sem ho-dil po pla - ni - nah, jaz sem ho-dil po do-

Detailed description: This is the third system of the musical score. It features a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature changes to C major (no sharps or flats). The tempo/mood is marked as 'Veselo' (cheerful) and the dynamic is mezzo-forte (*mf*). The melody in the treble staff is more rhythmic and includes eighth notes. The lyrics are written below the treble staff. The bass staff provides a steady accompaniment.

li - nah. Kjer sem ho - dil, kjer sem bil, sem mla - de

tič' - ce pet' u - čil, sem mla - de tič' - ce pet' u - čil.

Tam za turškim gričem. (XLIII).

Od drugega takta do konca, izvzemši predzadnji takt, poje alt s I. sopranom („prvim glasom“) v sekstah „drugi“ glas; „tretji glas“ s toniko C in dominantno G poje II. sopran, izvzemši predzadnji takt, ko poje s I. sopranom v tercah.

Oložno

1. Tam za tur-škim gri-čem, tam je dost' fan - ti - čev, k'se za nas voj-
 2. Oh a - di - jo, oč - ka, oh a - di - jo, mam-ca, oh a - di - jo,
 3. Tam so čr - ni di - mi, da se nič ne vi - di, ka - mor krog-la
 4. Krog-la pri - le - te - la, v sr - ce me za - de - la in me tež - ko

p *f*

sku - je - jo, k'se za nas voj - sku - je - jo.
 lju - bi brat, saj se vid' - mo zad - nji krat!
 pri - le - ti, ka - mor krog - la pri - le - ti.
 ra - ni - la, in me tež - ko ra - ni - la.

Vse je veselo, kar živi. (XLIV.)

V prvem taktu poje „tretji glas“ (alt) namesto tonike G vse tri tone trizvoka na toniki, v tretjem taktu namesto dominante D tona D in Fis, v petem in šestem pa mesto subdominante C tone C, E, G.

Žalostno
mf

1. Vse j've - se - lo, kar ži - vi, me - ne
 2. Zdaj pa poj - dem v pušča - vo, na to

pa sr - ce bo - li. Pa za - kaj si, sr - ce,
 go - ro vi - so - ko, tam bom gle - da - la rav -
 pa za - kaj si
 tam bom gle - da -

ža - lost - no, ko ve - dno si ve - se - lo b'lo?
 no po - lje, rav - no po - lje, si - nje mor - je.

ža - - - lost - no, sr - ce?
 la si - nje mor - je.

3. Troglasne pesmi s spremljevanjem tonike, dominante, subdominante ter njih terc in kvint.

Troglasne pesmi, ki smo jih spoznali do sedaj, so zgrajene ali iz trizvoka na toniki in iz nonakorda na dominantni ali pa iz trizvokov na toniki, dominantni in subdominanti; „tretji glas“ je pel v prvem primeru samo toniko in dominantno, v zadnjem pa toniko, dominantno in subdominanto.

Tudi naslednje pesmi so zgrajene le iz trojih (glavnih) trizvokov skale, ali tretji glas ne bo pel samo temeljnih tonov teh trizvokov, temveč njih terco, kvinto ali septimo; gibal se bo dosti prosteje in pesmi bodo zanimivejše.

Roža na vrtu zelenem cvete. (XLV.)

Počasi
p

1. Ro - ža na vr - tu ze - le - nem cve - te,
 2. Ža - lost - no ro - ža po - ve - si gla - vo,
 3. Pa je na ok - nu cve - te - la po - mlad,

pri - de tja k ro - ži ve - se - lo de - kle.
de - kle u - tr - ga jo z meh - ko ro - ko:
pa je o - tož - no kril ro - ži - co jad.

mf
Ro - že si za - že - li, ro - ži - ci
„V dom te po - ne - sem svoj, tu mi vonj
Ro - ža cve - te - la je, ro - ža zve-

pp rit.
go - vo - ri: „Poj - di, ah poj - di z me - nojl“
slad - ki tvoj več - no o - zna - njaj po - mladl“
ne - la je, de - kli - ca to - či sol - ze.

4. Troglasne pesmi v sorodnih tonovnih načinih.

Po jezeru bliz' Triglava. (XLVI.)

Pri zadnjih pet pesmih je zadnji del pesmi zgrajen v sorodnem tonovnem načinu. Pazi v srednjem delu na toniko in dominantno sorodnega tonovnega načina!

Tudi tukaj postopa tretji glas po možnosti prosto in, če je le mogoče, nasprotno s prvim glasom.

Slovesno

M. Vilhar. — Ponarodela.

mf

1. Po je - ze - ru bliz' Tri - gla - va čol - nič
2. Ri - bam sr - ca vsem i - gra - jo, da ska-

pla - va sem ter tje. V čol - nu glas - no se pre-
klja - jo nad vo - dó, še va - lo - vi še - pe-

p

pe - va, da od - me - va od go - re. Mi - le
ta - jo in šu - mlja - jo med se - bó. Tu - kaj

pti - ce po do - li - nah in pla - ni - nah se bu-
Sla - va ven - ce vi - je, sr - ce bi - je nam gor-

de. Ker so ču - le pe-sem mo - jo, vsa - ka
ko; čuj - te, go - re in bre - go - vi, da si-

I. svo - jo žvr - go - le. Ker so svo - jo žvr - go - le.
no - vi Sla - ve smo! Čuj - te no - vi Sla - ve smo!

II.

Slišala sem ptičko pet'. (XLVII.)

Ljubko

p

1. Sli - ša - la sem ptič - ko pet', za - pe - la je: ku - ku!
2. De - kle pa - sla je ov - cé, za - če - la zve - zde šteť.
3. „Kaj te bom po - slu - ša - la, za nor - ca me i - maš!

Sli - ša - la sem pet'.
De - kle šte - la zve - zde je,
„Kaj bom slu - ša - la,

rit.

ku, ku - ku, ku - ku, ku - ku, ta - ko je ku - ka - la.

ku, ku - ku, je ku - ka - la.

Kje so moje rožice. (XLVIII.)

Hrepenče

M. Orožen. — Ponarodela.

p

1. Kje so mo - je ro - ži - ce, pi - sa - ne in be - le?
2. Kje so mo - je pti - či - ce, kam so zdaj zle - te - le?
3. Kje je ti - sta de - kli - ca? V vr - tu je se - de - la,
4. Kje je pe - vec zdaj ve - sel, ki je to pre - pe - val?

Moj'-ga sr - ca lju - bi - ce žlaht - no so cve - te - le. —
 Oh, ne - dolž - ne pev - či - ce, kak' so žvr - go - le - lel —
 le - pa ka - kor ro - ži - ca pes - mi - ce je pe - la. —
 Naj bi en - krat še za - pel, kra - tek čas nam de - lal! —

mf

Ah, po - mlad je šla od nas, vze - la jih je
 Zanj - ke b'le na - stav - lje - ne, pti - ce so se
 Hi - tro, hi - tro mi - ne čas, mi - ne tu - di
 Hi - tro, hi - tro mi - ne čas, ah, ne bo ga

p

rit. p

zi - ma, mraz, vze - la jih je zi - ma, mraz!
 uje - le vse, pti - ce so se uje - le vse!
 lep o - braz, mi - ne tu - di lep o - braz!
 več pri nas, ah, ne bo ga več pri nas!

Preljubo veselje. (II.)

Živahno

A. M. Slomšek. — Ponarodela.

mf

1. Pre - lju - bo ve - se - lje, oj kje si do-
 2. Te i - ščem za mi - zo, kjer do - bro je-
 3. Po - sled - njič ve - se - lje še - le za - sle-
 4. Le o - no ve - se - lje še - ča - ka na-

p *pp*

ma, oj kje si do - ma, oj, kje si do-
 dó, kjer do - bro je - dó, kjer do - bro je-
 dim, še - le za - sle - dim, še - le za - sle-
 mé, še - ča - ka na - mé, še - ča - ka na-

mf

ma? Po hri - bih, do - li - nah za ta - bo hi -
 dó, na ple - su pri god - cih, kjer slad - ko po -
 dim, na vaš - ko le - din - co pri - dir - jam za
 mé, v pre - sreč - ni de - že - li, kjer mla - do je

rit.

tim, te vi - de - ti ho - čem, ob -
 jo. Al' prav' - ga ve - se - lja na
 njim. Glej, tam - kaj z o - tro - ci pri -
 vse. Trp - lje - nje v ta - i - sto de -

p

je - ti že - lim, ob - je - ti že -
 ra - ja - nju ni, pi - jan - ce, ple -
 jaz - no i - grá, jim kra - tek čas
 že - lo ne zná, le tam - kaj je

pp

lim, ob - je - ti že - lim.
 sal - ce ve - se - lje be - žil
 de - la, pri njih je do - ma!
 pra - vo ve - se - lje do - ma.

Sem slovenska deklica. (L.)

Vedro
mf

Sem slo-ven-ska de - kli - ca, Min - ka m'je i - me,

Musical notation for the first system, featuring a treble and bass clef in 3/4 time with a key signature of one flat. The melody is in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. Dynamics include *mf* and *p*.

mf *f*

sem o - bra - za bi - stre - ga, hra - bro 'mam sr - ce.

Musical notation for the second system, continuing the melody and accompaniment. Dynamics include *mf* and *f*.

p *f*

Lju - bi moj je čvrst vo - jak, lep slo - ven - ski ko - re - njak ;

Musical notation for the third system, continuing the melody and accompaniment. Dynamics include *p* and *f*.

p *f*

lju - bi moj je Sla - ve sin, kre - pek sin pla - nin;

Musical notation for the fourth system, continuing the melody and accompaniment. Dynamics include *p* and *f*.

mf *f*

lju - bi moj je Sla - ve sin, kre - pek sin pla - nin.

Musical notation for the fifth system, concluding the melody and accompaniment. Dynamics include *mf* and *f*.

III. Četveroglasno petje.

Naš narod poje svoje pesmi večinoma le troglasno, in sicer tako, kakor smo povedali v poglavju o troglasnih pesmih.

Če zapišemo narodne ali pa ponarodele pesmi četveroglasno, se že približamo umetni pesmi, in take četveroglasno stavljene pesmi delajo prehod od narodne pesmi k umetni.

Vrste glasov.

Sledeče četverglasne pesmi pojo štirje enaki, sami ženski ali pa sami moški glasovi. Glasove ženskega zbora imenujemo I. in II. sopran ter I. in II. alt; moški zbor pa sestavljajo I. in II. tenor ter I. in II. bas.

Ako hočemo iz troglasne pesmi narediti četveroglasno, moramo pripisati še en glas, ki naj dopolnjuje vrzeli med melodijo in „basom“, da se bo pesem glasila polneje.

Tisti srednji glas, ki dopolnjuje vrzeli, mora peti prav tako umerjeno kakor II. glas, ki poje pri najpreprostejših četveroglasnih pesmih le toniko, dominantno in subdominantno.

Sicer pa velja tudi pri četveroglasnem petju pravilo, da je pesem tem mikavnejša, čim samostojneje postopajo glasovi.

Kadence.

Musical notation for the cadence "Do - ber dan." The notation is in G major, 2/4 time. The treble clef part consists of four chords: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), and C5 (quarter). The bass clef part consists of four chords: G2 (quarter), A2 (quarter), B2 (quarter), and C3 (quarter). The lyrics "Do - ber dan." are written below the treble clef.

Musical notation for the cadence "Do - ber ve - čer." The notation is in G major, 2/4 time. The treble clef part consists of four chords: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), and C5 (quarter). The bass clef part consists of four chords: G2 (quarter), A2 (quarter), B2 (quarter), and C3 (quarter). The lyrics "Do - ber ve - čer." are written below the treble clef.

Do - ber dan.

Do - ber ve - čer.

Do - ber dan.

Do - ber ve - čer.

1. Četveroglasne pesmi z uporabo trizvokov na toniki, dominantni in subdominanti.

I. sopran poje melodijo, II. sopran jo spremlja, večinoma v sekstah, II. alt drži temeljne tone tonike in dominante, I. alt pa polni harmonijo.

Doslej smo pesemsko čud označevali s slovenskimi izrazi. V glasbi vseh narodov pa se za to rabijo italijanski izrazi, ker se je večji del glasbenega razvoja izvršil v Italiji.

„*Allegro*“ v pesmi števil. I. pomeni „veselo“.

Fantje na vasi pojo večino pesmi tako, da njih hitrosti nič ne menjavajo; po navadi pojo močno zategnjeno. Upoštevajo le melodijo in se radoste z njeno lepo zvočnostjo. Toda pevanje je vendarle deklamacija in za to je vsekdar treba, da se z melodijo vred izražata vsebina in čud pesmi ter da se hitrina pevanja odmerja po le-teh. Hitrino določa pevovodja po svojem razsodku, nastalem ob dojemanju pesemske vsebine. Če je skladateljeva volja, da se pesem vsekdar prednašaj z določeno odmerjeno hitrino, pripiše hitrinsko merilo, ki ga je ugotovil s pó-

močjo posebne ure, katera se imenuje metronom, in ga zaznamuje z *M. M.* (Mälzlov metronom). Tak metronom ima nihalo, čigar nihanje se da poljubno uhitriti ali upočasiti, torej urediti tako, da izvrši na pr. v eni minuti natančno toliko nihajev, kolikor nas je volja. Vsak nihaj je dobro viden in razločno slišen. Ako je skladatelj pesmi pripisal recimo *M. M.* ♩ = 118, nam to pravi, da mora ton osminke trajati tako dolgo kakor en nihaj metronoma, ki smo mu na nihalu utežec pomaknili do črtice, zaznamovane s „118“, in s tem storili, da bo v 1 minuti zanihal 118 krat.

Jest pa 'no šišico 'mam. (LI.)

Allegro
p

Jest pa 'no ši - ši - co 'mam. No - tri tri

ci - mer - ce 'mam. No - tri špa - ci - ram, si

mf

kra - tek čas de - lam. Kaj m' - nu - ca, k' sem po - bič le sam!

Ura dvanajst je odbila. (LII.)

Skozi prvih osem taktov poje prvi sopran melodijo, ostali trije glasovi spremljajo, in sicer vezano (legato), t. j. tako, da so presledki kolikor mogoče kratki. Besedilo deklamuje samo I. sopran; zato mora biti znatno jačji nego ostali glasovi.

Od osmega takta ni več izrazite melodije, ampak se samo vrstijo različni akordi; vsi štirje glasovi so enakovredni in enakomočni, le v akordu 11. in 16. takta mora oni glas, ki poje terco (A) osnovnega tona, stopiti nekoliko v ospredje, da zadobi konec nekaj krepkega in jedrnatega.

Andante

p

U - ra dva - najst je od-

bi - la, se že sli - ši

glas go - spo - da. Smrt na

mf

bi - la, sli - - - - ši

glas go - - spo - da.

du - ri po - tr - klja: Mla - da.

mi - la Min - ka, si do - ma?

Vse je veselo, kar živi. (LIII.)

Andante
mf

1. Vse j' ve - se - lo, kar ži - vi, me - ne
2. Zdaj pa poj-dem vpušča - vo, na to

pa sr - ce bo - li. Pa za - kaj si, sr - ce,
go - ro vi - so - ko, tam bom gle - da - la rav -
pa za - kaj
tam bom gle - . . .

ža - lost - no, ko ve - dno si ve - se - lo b'lo?
no po - lje, rav - no po - lje, si - nje mor - je.

si že lost - no, ko si ve - se - lo b'lo
da - la rav - no po - lje, si - nje mor - je.

2. Četveroglasne pesmi s souporabo siceršnjih harmonij.

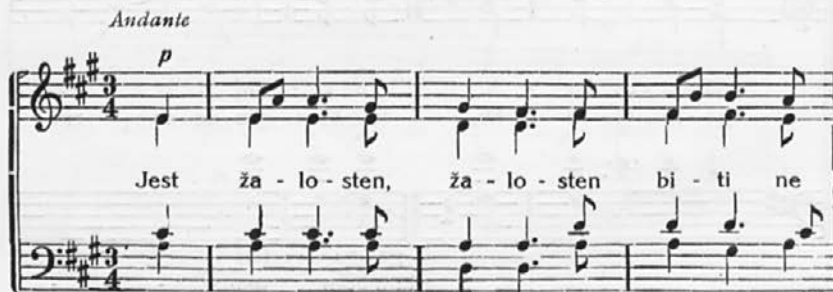
Jaz žalosten biti ne morem. (LIV.)

Umetna pesem uporablja poleg durskih trizvokov tudi drugačne, jih veže po ustanovljenih pravilih in je s tem zvokovitejša.

V sledeči pesmi kakor tudi v ostalih, v tem poglavju natisnjenih, se harmonije, od trojih glavnih akordov različne, najdejo le poredkoma.

Andante

p

Jest že - lo - sten, že - lo - sten bi - ti ne

mo-rem; kraj moj'-ga ve - se - lja je tam pod zem-

ljo, kraj moj'-ga ve - se - lja je tam pod zem-ljo.

Tam na tem hribu. (LV).

Andante
p
hitreje
Tam na tem hri - bu, na hri - bu mi
hri - - - - bu

a tempo
hitreje
cer-kev sto - ji, soln-ce gor' si - je, gor'

a tempo

si - je, se le - po svet - li.

Da bi bila lepa ura. (LVI.)

Začetni $\frac{3}{4}$ takt se v 5. in 6. taktu izpremeni v $\frac{2}{4}$ takt; to nepričakovano izpremembo sprejme vsako uho z zanimanjem.

Allegretto
mf

Da bi bi - la le - pa u - ra, da bi s'ja - la svet - la

p

lu - na, da bi pri - šel moj fur - man do -

p

movl da bi pri - šel moj fur - man do - movl

Na v'sokem Obirju. (LVII.)

Allegretto

O - bir - ju bom hoj - co se -

Na v'so-kem O - bir - ju bom se -

p *pp* *mf*

jal, ho - la - dije, du - lije, ho - la

mf

do - lin - ci pa de - kle bom

dijel vrav - ni do - lin - ci bom si

mf *f*

'zbral, ho - la - dije, du - lije, ho - la - dije l

Po jezeru bliz' Triglava. (LVIII.)

*Maestoso**M. Vilhar. — Ponarodela.**mf*

1. Po je - ze - ru bliz' Tri - gla - va čol - nič
2. Ri - bam sr - ca vsem i - gra - jo, da ska-

pla - va sem ter tje. V čol - nu glas - no se pre-
klja - jo nad vo - dó; še va - lo - vi še - pe-

pe - va, da od - me - va od go - re. *p* Mi - le
ta - jo in šu - mlja - jo med se - bó. Tu - kaj

pti - ce po do - li - nah in pla - ni - nah se bu-
Sla - va ven - ce vi - je, sr - ce bi - je nam gor-

de; ker so ču - le pe-sem mo - jo, vsa - ka
ko. Čuj - te, go - re in bre - go - vi, da si-

I. svo - jo žvr - go - le. Ker so svo - jo žvr - go - le.
no - vi Sla - ve smol Čuj - te II. no - vi Sla - ve smol

Gor čez izaro. (LIX).

Allegretto

p
Gor čez i - za - ro, gor čez gmaj - ni - co, kjer je

dra - gi dom z mo - jo zi - bel - ko, kjer so me

zi - ba - li ma - mi - ca mo - ja in - pre-

pe - va - li: ha - ji, ha - jo. kjer so me jo.

Vodica med gorami. (LX.)

Allegretto

mf Vo - di-ca med go - ra-mi

Vo - di - ca šu - mi po goz-di - ču, šu -

mi tam med me - ja - mi po dol - gem trav - ni - ku.

po trav - ni - ku.

Fantje se zbirajo. (LXI.)

mf Allegretto

1. Fan - tje se zbi - ra - jo, da - leč mar-
 2. Bar - ka - od pla - va - la, mam - ka za-
 3. Bar - ka je pla - va - la, mam - ka je

rit.

ši - ra - jo; da - leč na o - no, o - no
 jo - ka - la, skle - ni - la svo - je je ro-
 pla - ka - la: „Od - rin', od - rin' od kra - ja

pp

stran, kjer no - ben' - ga ne po - znam.
 ke, po to - či - la je sol - ze.
 preč, saj te vid' - li ne b'mo več!"

Oj, ta mlinar. (LXII.)

Melodija te pesmi je takega značaja, da se ji najbolj pri-
 lega spremljevanje, podobno onemu na kitari; izvzeti so le 4.,
 8, in 12. takt.

*Andante**mf*

Oj, ta mli - nar, oj, ta mli - nar, ta mli - nar pod
mli - nar mli - nar

klan - cem, on ti me - lje, on ti me - lje, on
me - lje me - lje

me - lje gor - jan - cem. Deč - va ča - ka, deč - va
ča - ka

ča - ka od zo - re do mra - ka, o - na mo - ra, o - na

mo - ra, pač mo-ra Gor - jan - ca i - met'!

The musical score consists of two staves. The upper staff is a treble clef with a vocal line. The lower staff is a bass clef with a piano accompaniment. The music is in 3/8 time and features a dynamic marking of *f* (forte) in the second measure. The lyrics are written below the vocal line.

B) Pesmi v molu.

Razlika med durom in molom.

a) Durska skala.

Vsem pesmim (eno-, dvo- kakor večglasnim), ki smo jih spoznali doslej, je lahko podlaga lestvica tonov, ki se začneja s C:

$\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

C̣ D E F G A H C C H A G F E D C̣
 1 2 3 4 1 2 3 4 4 3 2 1 4 3 2 1

Bistvene lastnosti te skale so:

1. se deli na dva skladna dela, ki sestojita iz četrto tonov;
2. v obeh delih je razdalja od 3. do 4. tona polton, ostali toni pa so vsaksebi za celi ton;
3. prva, četrta in peta stopnja nosi durski trizvok :

I II III IV V VI VII VIII

4. drugi, tretji in šesti ton nosita molski trizvok :

I II III IV V VI VII VIII

5. na sedmi stopnji, t. j. na H, je zmanjšani trizvok :

I II III IV V VI VII VIII

Pesmi, ki so zgrajene na taki lestvici, imajo nekaj trdega, jedrnato moškega; zato se taka lestvica tonov imenuje durska lestvica (lat. durus = trd, jedrnat).

b) Molska skala.

Naš narod pa ima tudi pesmi, ki se ločijo od sedaj spoznanih po mehko in otožnosti.

Podlaga takim pesmim je drugačna lestvica tonov. Imenuje se molska lestvica (lat. mollis = mehak). Na tonu A se ta lestvica glasi :

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

A H C D E F Gis A A Gis F E D C H A
 I II III IV V VI VII VIII VIII VII VI V IV III II I

Če jo primerjamo z A-dursko skalo,

(A-dur) A, H, Cis, D, E, Fis, Gis, A

(a-mol) A, H, C, D, E, F, G, A

se nam pokažejo bistvene razlike :

1. molska skala se ne da deliti na dve skladni polovici;
2. molska lestvica ima 3 poltone, in sicer med II. in III., V. in VI. ter med VII. in VIII. stopnjo. Med VI. in VII. je za molski način značilna zvišana sekunda;
3. durski trizvok nosita le dominantanta in VI. stopnja:

I II III IV V VI VII VIII

4. molska trizvoka ležita na toniki in na subdominanti:

I II III IV V VI VII VIII

5. na drugi in sedmi stopnji leži zmanjšani, na tretji pa prekomerni trizvok:

I II III IV V VI VII VIII

Sorodnost dura in mola.

Ako primerjamo a-molsko skalo z različnimi durskimi skalami, da doženemo, koliko tonov je skupnih, se pokaže, da ima največ skupnih tonov s C-dursko in A-dursko skalo, in sicer s C-dursko (I.) šest, a z A-dursko (II.) pet.

- I. (a-mol) A, H, C, D, E, F, G_{is}, A
 (C-dur) C, D, E, F, G, A, H, C

Durski ton G je v a-molu izpremenjen v G_{is}, ostali toni so obema skupni.

- II. (a-mol) A, H, C, D, E, F, G_{is}, A
 (A-dur) A, H, C_{is}, D, E, F_{is}, G, A

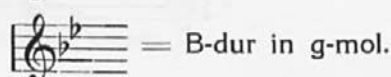
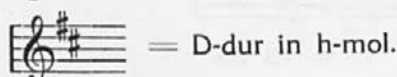
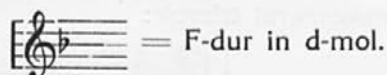
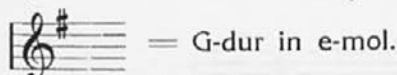
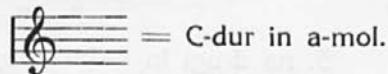
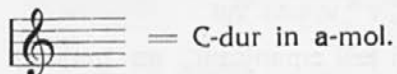
Vendar pa smatramo, da je a-mol v dosti močnejši zvezi z A-durom nego pa s C-durom, ker imata a-mol in A-dur skupnih troje najvažnejših tonov, namreč: toniko, dominantno in subdominantno. Vrhu tega je skupen tudi še sedmi ton, G_{is}, ki se imenuje vodilni ton, ker vodi k toniki. S C-durom pa mu najvažnejši ton ni skupen; zakaj C-durska dominantna (G) je v a-molu izpremenjena v G_{is}.

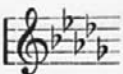
A-dursko skalo imenujemo z ozirom na a-molsko „*istomensko dursko skalo*“, C-durska pa je z a-molsko „*vzporedna durska skala*“.

Različni tonovni načini.

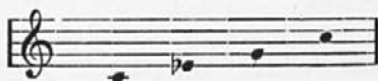
Na vsakem tonu kromatične skale lahko zgradimo dursko lestvico. Spoznamo jo po številu # ali b za vijolinskim ključem. Prav tako je raznih molskih skal dvanajstero. Njih vnani znak je isti kakor pri njih vzporednih durskih skalah, ki leže malo terco nad osnovnim tonom vzporedne molske lestvice.

Tako imajo:

	= A-dur in fis-mol.		= Es-dur in c-mol.
	= E-dur in cis-mol.		= As-dur in f-mol.
	= H-dur in gis-mol.		= Des-dur in b-mol.

Razvidnica osnovnih melodij v molu.

I. Dvoglasne pesmi.

Milić ide strančicom. (LXIII.)

Sledeča pesem se začinja s C-E in ker ni za nobenega \sharp in nobenega \flat , bi marsikdo mislil, da ji je za podlago C-durska skala. Če pa jo pregledamo do konca, spoznamo, da je G vedno izpremenjen v Gis; torej je podlaga a-molska lestvica. Da je pesem res zapisana v a-molu, je spoznati tudi iz konca: značilna je namreč kvinta na dominantni od A, t. j. E-H, Gis je izpuščen.

Pesem se torej začinja v a-molu in se končuje v E-duru. Tak konec ne zadovoljuje našega ušesa popolnoma, ampak pričakujemo nadaljevanje. S pričo tega pravimo, da je konec polovičen (polovična kadenca, polovični konec). Tak završetek se najde pri srbskih in hrvatskih pesmih pogostoma.

Allegretto

1. Ми-лић и - де	стран-чи - цом,	} дан - гу-бо мо-ја, жа-
2. Пе-тра и - де	ста-зи - цом,	
3. На ста-зи се	су-сре - ли,	

ло-сти мо-ја, дан - гу-бо мо-ја, жа - ло-сти мо-ја!

Ah, što ću? (LXIV.)

Pesem se začenja v a-molski kvintni legi ter se končuje v oktavni legi s polovičnim koncem.

Andante

The musical score for 'Ah, što ću?' (LXIV.) is written in 2/4 time and a-mol mode. It consists of three staves of music. The first staff begins with a piano (*p*) dynamic and a half note G4. The second staff continues with a half note A4. The third staff begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and a half note B4, followed by a piano (*p*) dynamic and a half note C5. The lyrics are: 'Ах, што ћу, што ћу! Што не спа-вам но-ћу? Ср-це ми го-ри, му-ка ме мо-ри, у-мрие-ти хо-ћу за то-бом, ду-шо!'.

Ах, што ћу, што ћу! Што не спа-вам но-ћу?
Ср-це ми го-ри, му-ка ме мо-ри,
у-мрие-ти хо-ћу за то-бом, ду-шо!

Čija je ono djevojka? (LXV.)

Pesem se začenja unisono z osnovnim tonom a-mola ter se končuje s kvinto dominantnega trizvoka.

Allegretto

The musical score for 'Čija je ono djevojka?' (LXV.) is written in 4/4 time and a-mol mode. It consists of two staves of music. The first staff begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and a half note G4. The second staff continues with a half note A4. The third staff begins with a piano (*p*) dynamic and a half note B4. The lyrics are: 'Чи-ја је о-но ђе-вој-ка, што ра-но ра-ни на во-ду, чи-ја је о-но ђе-вој-ка, што ра-но ра-ни на во-ду?'.

Чи-ја је о-но ђе-вој-ка,
што ра-но ра-ни на во-ду,
чи-ја је о-но ђе-вој-ка,
што ра-но ра-ни на во-ду?

II. Troglasne pesmi.

Ti si mati. (LXV.)

Začetek je v f-molu, konec v C-duru.

Spremljajoči „tretji“ glas poje kakor pri durskih pesmih toniko in dominantno, izvzemši onih par mest, na katerih poje s „prvim“ glasom v sekstah.

Allegretto
mf

Ти си ма-ти, ти неш бо-ље зна-ти,

p *sf* *p*

ви-но пи-је Шер-фе-ли-ја, Шер-фе-
ви-но пи-је Шер-фе-ли-

Ол-га, зу-лум ма-ти, за-ва-ге-ди,

ли ве-ли-ка Ол-га, зу-лум
ја, Ол-га, зу-лум ма-ти, за-ва-ге-ди

не - ге - ди зу - лум, *mf*
зу - лум бе - лу ла - лу.
не - ге - ди зу - лум,

Izabrah stručak do zemlje. (LXVII.)

Pazi na samostojni postop tretjega glasu!

Andante
mf

1. И - за - брах стру - чак до зем - ље, } ја - ње - шце мо -
2. Да - дох га дра - гој до се - бе, } ја - ње - шце мо -

је, ој, мо - је ја - ње - шце би - је - ло!

Tavna noći. (LXVIII.)

Allegretto
mf

Тав - на но - ћи, тав - на но - ћи,
ср - це мо - је, ср - це мо - је

пу - на ти си мра - ка, тав - на
 још пу - ни - је ја - да, ср - це

но - ћи, пу - на ти си мра - ка,
 мо - је још пу - ни - је ја - да.

Čija je ono djevojka? (LXIX.)

Pesem je pisana v g-molu, ki ima Fis; v tretjem taktu poje alt f, kar je upravičeno, ker imamo dve vrsti moljskih skal.

Andante

Чи - ја је о - но дје - вој - ка,

чи - ја је о - но дје - вој - ка,

p

што ра - но ра - ни на во - ду,

rit.

што ра - но ра - ни на во - ду?

што ра - ни

mf *p*

кој' ти ку - пи ша - рен фу - штан,
ку - пи ми га млад ком - ши - ја,

p *mf*

ај, ај, ај, ша - рен фу - штан,
ај, ај, ај, млад ком - ши - ја,

f

ај, ај, ај, ша - рен фу - штан,
ај, ај, ај, млад ком - ши - ја.

Sindžirići zveče ta vala! (LXXI.)

Vivo
mf

Син - џи - ри - хи зве - че, та ва - ла, зве - че,
Ме - ни Ан - ђу да - ју, та ва - ла, да - ју,

p *rit.*

та би - ла, зве - че, зве - че, ва - ла, зве - че, би - ла,
та би - ла, да - ју, да - ју, ва - ла, да - ју, би - ла,

mf *rit.*

зве - че, ја, ах, а, јо, јој, ух, у, ју, ју!
да - ју, ја, ах, а, јо, јој, ух, у, ју, ју!

Срна горо. (LXXII.)

Andante
mf

Цр-на го-ро цр - на, пу-на ти си ла - да,

p *rit.*

цр - на го - ро цр - на, пу - на ти си ла - да.

Državna himna. (LXXIII.)

Andante maestoso.

Davorin Jenko.

mf

Bo - že prav - de, ti, što spa - se

mf

od pro - pa - sti do sad nas, čuj i od sad

na - še gla - se i od sad nam bu - di spas!

p

Moć-nom ru - kom vo - di, bra - ni bu - duć - no - sti

na - še brod! Bo - že, spa - si, Bo - že, hra - ni

na - šeg kra - lja i naš rod! i naš rod!

Najobičajnejši strokovni izrazi.

- Accelerándo* = pospeševaje. *Da capó* = od začetka.
adágio = počasno. *dal segno* = od znamenja.
ad libitum = poljubno. *decrescéndo* = pojemaje (glas).
agitáto = gibčno. *diminuéndo* = manjšaje (glas).
al fine = do konca. *dolce* = sladko.
allegrétto = mali *allegro*.
allegro = veselo. *Espressivo* = izrazno.
amábile = ljubeznivo. *Fine* = konec.
amóróso = ljubko. *forte* = glasno.
andánte = lahno. *fortíssimo* = jako glasno.
andantino = mali *andánte*. *forzato* = podkrepljevano.
animáto = navdušeno. *funébre* = mrtvaški.
a piacere = *ad libitum*. *fuocoso* = ognjevito.
appassionáto = strastno.
assái = zelo. *Grave* = težko.
a tempo = po začetni brzini.
- Cadénza* = zakončanje. *Lamentabile* = tarnajoče.
calándo = pojemaje. *largetto* = mali *largo*.
cantábile = pevaje (za glasbila). *largo* = široko.
coda = pristavek. *legato* = vezano.
col (colla, con) = s, z. *lento* = zategnjeno.
con amóre = *amoroso*.
con forza = močno. *Maestoso* = veličastno.
coro = zbor. *marcato* = povdarjeno.
crescéndo = naraščaje (glas). *meno* = manj.

mezza voce = s srednjim glasom. *seconda (II.) volta* = drugikrat.

mezzo forte = srednje močno. *sempre* = zmeraj.

misterioso = skrivnostno. *senza* = brez.

moderato = zmerno. *sforzato* = silno.

molto = zelo, jako. *solo* = sam, samospev.

morendo = umiraje. *sostenúto* = zdržano (tempo).

mosso = gibčno. *sotto voce* = z lahnim glasom.

staccato = odbijaje.

Piano = tiho, mirno.

stringéndo = polagoma hitreje.

pianíssimo = prav tiho.

súbito = naglo.

piú = bolj.

poco = malo.

Tace (lat. *tacet*) = molči.

poco a poco = polagoma.

tanto = toliko.

prestíssimo = zelo hitro.

tempo I. = v začetni brzini.

presto = hitro.

tenúto = podržano.

prima (I.) volta = prvokrat.

tremolando = s tresočim se glasom.

Quasi = skoraj, kakor.

Un, una, uno = eden, ena, eno.

Rallentando = obotavljaše.

unisono = enoglasno.

recitativo = pripovedovaje.

risolúto = odločno.

Velocissimo = prav brzo.

vivace = živahno.

Scherzando = šaljivo.

vivo = živo.

Okrajšave.

Accel. = accelerando.

ad lib. = ad libitum.

allegro. = allegro.

Cad. = cadenza.

cresc. = crescendo.

D. c. = da capo.

D. c. al f. = da capo al fine.

decresc. = decrescendo.

dim. = diminuendo.

dol. = dolce.

dolciss. = dolcissimo.

F = forte.

ff, fff = fortissimo.

fp = forte-piano.

I. = prima (volta.)

II. = seconda (volta).

Leg. = legato.

Marc. = marcato.

mf = mezzo forte, meno forte.

modto. = moderato.

p = piano.

pp, ppp = pianissimo.

Rall. = rallentando.

rec., recit. = recitativo.

ritard. = ritardando.

rit. = ritenuto.

Sf, sfz = sforzato.

sost. = sostenuto.

stacc. = staccato.

string. = stringendo.

Unis. = unisono.

Različna znamenja.

= zvišaj.

b = znižaj.

p, pp, mf, f, ff = dinamična znamenja.

|| = konec.

||: = ponovitev.

 = ponovitev.

 = ponovitev.

 = lok.

 = staccato.

 = poudarek.

 = cresc.

 = decresc.

Tolmač manj znanih srbo- hrvatskih besed.

Stran 29. **Sunce zadje za neven.** Захи, зајем = zaiti, zaidem; — изво-
зити се = peljati se iz česa, s česa.

Stran 32. **Oj oraču!** Даде = je dal; — воке = vole; — заворань = za-
gozda na ojesu pri plugu, pred katerega je upreženih 6—8 volov; —
босиљак = bražiljka (les) (ocimum basilicum) Brasilienholz, Fernambuk-
holz; — ручконоша = kdor donáša hrano.

Stran 33. **Jarko sunce.** Селе = oj sestra! — моба, молба = prošnja.
Pri Srbih je navada, da gredo na kmetih poleti na polje delat tudi na take
dni, ko ne bi se smelo delati, na pr. na praznik. Tedaj delajo brezplačno,
samo za jelo in za pijačo. Reče se: delajo na prošnjo, delajo naprošeni, —
сакупити = zbrati. Vsi tisti, ki bodo delali „na molbo“, so že zbrani.

Stran 34. **Ko ti kupi?** Купи = je kupil; — срма = srebro; —
јелек = brezrokavnik; срма јелек = s srebrom izvezen oprsник; — лудо
младо = nezrelo fante; — нежењен = neoženjen; — һилим = nekaj pred-
pasnik; — китити = krasiti; — һердан = ovratnica od novcev ali od biserov.

Stran 94. **Milić ide strančicom.** Милић = moško ime; — стран-
чицом = po hribu; — дангубо моја = oj on(a)(ono), zaradi katere(ga)
(česa) izgubim dan; — жалости = oj žalost! — Петра = žensko ime: —
стазицом = po stezici; — на стази = na stezi; — се сусрели = sta se
srečala, sta se sestala.

Stran 95. **Ah, što ću?** Нoћу = ponoći; — за тобом = zaradi тебе.

Stran 95. **Čija je ona djevojka?** Што рано рани = ki navsezgodaj hiti.

Stran 96. **Ti si, mati.** Зулум = nasilje, nepravica.

Stran 97. **Izabrah stručak do zemlje.** Изабрах = izbral sem, utrgal
sem; — стручак = cvetlično stebelce; — до земље = prav pri tleh; —
драгој до себе = njej, ki je meni draga; — јањешце = jagnjiče.

Stran 97. **Tavna noći.** Тавна ноћи = oj, temna noć; — још = še.

Stran 98. **Čija je ona djevojka?** Primerjaj stran 95.

Stran 98. **More, koji ti kupi šaren fuštan?** Море, који ти купи
шарен фуштан? = Pa kdo ti je kupil pisani fuštan? (Fuštan je brezrokavno
žensko odelo, ki se nosi nad kratko srajco.) — Море купи ми га млад
комшија = Ej, kupil mi ga je mladi sosed!

Stran 99. **Sindžirići zveče ta vala!** Синџирићи (sindžirić): = veri-
žice; — звече = zvenče; — та = ej! — вала = prav res; — била = prav
zares; — ја = oj res; — Анђа = Angela.

Stran 100. **Crna goro.** Лад = hlad.

Tiskovne pomote.

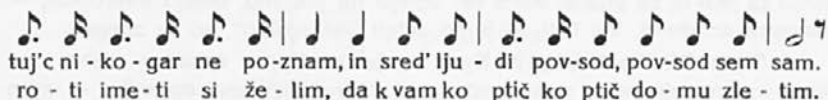
Stran 17 štev. III. v drugi kitici morajo biti besede „drobne ptičice“ sledeče povdarjene:

Stran 21 štev. VII. V zadnjem taktu mora biti mesto četrtnskega premora osminski premor.

Stran 29 štev. XII. Za 7. taktom manjka taktova črta.

Stran 30 štev. XIII. Poudarek zadnjih štirih taktov 2. in 3. kitice:

Stran 31 štev. XIV. V 4. taktu morata biti na četrti osminki tona H-D, na peti pa tona Fis-Cis.

Stran 32 štev. XVI. V petem taktu mora biti četrtnski premor.

